

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

**VALSTU IDENTITĀTE UN ĀRPOLITIKA: ATTĪSTĪBAS SADARBĪBAS
PIEMĒRS BALTIJAS JŪRAS REĢIONA VALSTĪS**

BAKALAURA DARBS

Autore: Evija Čuplaka

Studenta apliecības Nr.: ec12009

Darba vadītājs: asociētais profesors Dr.sc.pol. Toms Rostoks

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba nosaukums ir “Valstu identitāte un ārpolitika: attīstības sadarbības piemērs Baltijas jūras reģiona valstīs”. Izpētes jautājums ir: Vai Baltijas jūras reģiona valstīs pastāv saikne starp nacionālo identitāti un attīstības sadarbības politiku? Darba mērķis ir noskaidrot, vai pastāv saikne starp Baltijas jūras reģiona valstu nacionālajām identitātēm un attīstības sadarbības politikām.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, darbā tiks izmantota diskursa analīze un sekundāro datu analīzes metode. Pētījums būs salīdzinošs. Darba beigās autore nonāca pie secinājuma, ka Baltijas jūras reģiona valstīs pastāv saikne starp nacionālo identitāti un attīstības sadarbības politiku.

Atslēgas vārdi: identitāte, ārpolitika, attīstības sadarbība

ANNOTATION

Theme of the bachelor thesis is “Countries` Identities and Foreign Policy: Development Cooperation Example in the Baltic Sea Region”. Research question- is there connection between national identity and development cooperation policy in the Baltic Sea Region countries? The aim of this research is to understand is there a connection between national identity and development cooperation policy in the Baltic Sea Region countries?

In order to get an answer to the research question, author used discourse analysis and secondary data analysis. This research was with a comparative approach. The author comes to the conclusion that there is a connection between national identity and development cooperation policy in the Baltic Sea Region.

Key words: national identity, foreign policy, development cooperation

SATURS

Anotācija.....	1
Annotation	3
Saturs	4
Ievads.....	5
1. Nacionālā identitāte	8
2. Nacionālā identitāte un ārpolitika.....	14
4. Nacionālā identitāte un attīstības sadarbība.....	19
4. Metodoloģijas apraksts	24
5. Valstu iedalījums pēc nacionālās identitātes	26
5.1. Zviedrija	26
5.2. Somija.....	29
5.3. Dānija	31
5.4. Vācija.....	32
5.5. Igaunija	34
5.6. Latvija.....	36
5.7. Lietuva.....	38
5.8. Polija.....	39
6. Valstu attīstības sadarbības dokumentu salīdzinājums.....	42
7. Sabiedriskās domas salīdzinājums	46
Diskusija	51
Secinājumi	53
Izmantotie informācijas avoti	55

IEVADS

Līdzekļi, kas tiek novirzīti attīstības sadarbībai ar katru gadu pieaug. Lai gan kopš 1990. gadu sākuma nabadzības līmenis pasaulē ir samazinājies teju uz pusi, joprojām pasaulē ir cilvēki, kuru ikdienas iztikas līdzekļi nepārsniedz 1 ASV dolāru dienā. Starpība starp to, kādos apstākļos dzīvo nabadzīgākie un bagātākie iedzīvotāji turpina pieaugt ar katru gadu. Šīs tendences rada aizvien jaunus izaicinājumus starptautiskajai sabiedrībai- bads, dažādu slimību izplatība, bēgļu un nelegālo imigrantu skaita palielināšanās ES dalībvalstīs, kā arī citur, militāri konflikti, nestabilitāte un saspīlējumi nabadzīgajās valstīs. Attīstītās pasaules valstis turpina ieguldīt līdzekļus nabadzīgajās valstīs. Ar ieguldīto līdzekļu palielinājumi aizvien aktuālāks kļūst jautājums, kas tiek uzdots jau vairākus gadu desmitus- kāpēc valstis ir gatavas ieguldīt savu iedzīvotāju nodokļos maksāto naudu citu, tūkstošiem kilometru attālumā esošu cilvēku labklājības uzlabošanai. Daži atsaucas uz starptautiskās drošības apsvērumiem, kas ietekmē arī valstu nacionālo drošību, ekonomiskajiem ieguvumiem u.c. faktoriem. Šī bakalaura darba ietvaros tiks aplūkots, vai var uzskatīt, ka nacionālā identitāte ir tā, kas ietekmē valstu attīstības sadarbību.

Izpētes jautājums: Vai Baltijas jūras reģiona valstu vidū pastāv saikne starp nacionālo identitāti un valstu attīstības sadarbības politiku?

Hipotēze: Baltijas jūras reģiona valstu starpā pastāv saikne starp nacionālo identitāti un valstu attīstības sadarbības politiku.

Mērķis: noskaidrot, vai pastāv saikne starp Baltijas jūras reģiona valstu nacionālajām identitātēm un attīstības sadarbības politikām.

Uzdevumi:

- uz teorētiskās literatūras pamata izprast, kas ir nacionālā identitāte, kas tai ir raksturīgs un kā tā ietekmē valstu ārpolitiku un attīstības sadarbības politiku
- Uz teorētiskās literatūras pamata saprast, kādās grupās un uz kādu pazīmju pamata pēc nacionālās identitātes tiek iedalītas valstis
- Veikt valstu attīstības sadarbības oficiālo dokumentu diskursa analīzi
- Veikt Eirobarometra veikto sabiedriskās domas aptauju sekundāro datu analīzi
- Salīdzināt iegūtos rezultātus starp valstīm un valstu grupām

- Izanalizēt uz veikto pētījumu pamata, vai valstīm, kuras pieder noteiktai nacionālās identitātes grupai, pastāv grupai raksturīgas iezīmes attīstības sadarbības politikā
- Izdarīt secinājumus par veikto pētījumu

Valstis, kas tiks pētītas šī bakalaura darba ietvaros ir astoņas Baltijas jūras reģiona valstis- Latvija, Lietuva, Polija, Igaunija, Zviedrija, Somija, Dānija un Vācija. Krievija šajā analizē netiks iekļauta tās nepastāvīgās attīstības sadarbības politikas dēļ, kā arī tāpēc, ka bakalaura darbā analizētās Baltijas jūras reģiona valstis kā ES dalībvalstis var uzskatīt par tradicionāliem gadījumiem, bet Krieviju, par deviantu gadījumu. Turklāt Krievijas analīze tiktu apgrūtināta datu ierobežotības dēļ, jo Eurobarometra veiktajā pētījumā ir iekļautas tikai ES dalībvalstis.

Darbs sastāvēs no teorētiskās un empīriskās daļas. Teorētiskajā daļā sastāvēs no trim nodaļām- nacionālā identitāte, nacionālā identitāte un ārpolitika, nacionālā identitāte un attīstības sadarbība. Tās ietvaros tiks apskatīts, kas ir nacionālā identitāte, kas ir raksturīgs nacionālajai identitātei; nacionālā identitāte un ārpolitika - kāda ir saikne starp nacionālo identitāti un ārpolitiku, kādās grupās ir iespējams iedalīt valstis pēc to identitātes; nacionālā identitāte un attīstības sadarbība. Teorētiskās daļā tiks izpētīta saikne starp nacionālo identitāte un ārpolitiku, kā arī attīstības sadarbību, lai noskaidrotu, vai starp šiem mainīgajiem pastāv savstarpējā atkarība, un vai nacionālā identitāte ietekmē attīstības sadarbību. Daļas ietvaros tiks aprakstīts arī valstu iedalījums pēc nacionālās identitātes, uz kura pamata Baltijas jūras reģiona valstis tiks iedalītas grupās pēc to nacionālajām identitātēm.

Empīriskajā daļā Baltijas jūras reģiona valstis tiks iedalītas grupās pēc to nacionālās identitātes. Tiks veikta valstu attīstības sadarbību oficiālo dokumentu diskursa analīze. Tiks analizēta arī Eurobarometra sabiedriskās domas pētījums, kurā noskaidrota respondentu attieksme pret attīstības sadarbības jautājumiem. Turpinājumā tiks salīdzināti analizēs ceļā iegūtie rezultāti. Visbeidzot empīriskajā daļā tiks izpētīta saikne starp nacionālo ideoloģiju valstu grupām un iezīmēm, kas raksturīgas katras valsts attīstības sadarbības dokumentos, kā arī tiks pētītas atšķirības starp nacionālo identitāšu valstu grupu attīstības sadarbības politikām.

Darbā tiks izmantotas divas pētniecības metodes: diskursa analīze, kuras ietvaros tiks analizēti konkrēto valstu oficiālie dokumenti, kā arī sekundāro datu analīze, kuras ietvaros

tiks pētīta Baltijas jūras reģiona valstīs veiktās Eirobarometra sabiedriskā domas pētījumi par iedzīvotāju attieksmi pret attīstības sadarbību.

Pēc valstu iedalījuma grupās pēc nacionālās identitātes un veiktās analīzes tiks secināts, vai vienas grupas valstu vidū attīstības sadarbības politikā pastāv raksturīgas iezīmes, kas atšķiras no otras grupas iezīmēm. Ja katras grupas valstīm attīstības sadarbības politikām būs raksturīgas iezīmes, kas atšķiras no otras grupas iezīmēm, tiks uzskatīts, ka nacionālā identitāte ietekmē Baltijas jūras reģiona valstu attīstības sadarbības politikas.

Darba teorētiskā bāze tiks veidota uz vairāku akadēmiķu darbu pamata, tostarp, E.D.Smita "Nacionālā identitāte un citas identitātes", M. Gibernau "Kas ir nacionālā identitāte?", K. Lankasteras "Kāpēc ārvalstu palīdzība? ", kā arī vairāki citu autoru darbi. Darbā tiks izmantota I. Prizela grāmatā "Nacionālā identitāte un ārpolitika: nacionālisms un vadība Polijā, Krievijā un Ukrainā" izklāstītā teorija par valstu klasifikāciju pēc nacionālās identitātes, kas turpinājumā tiks izmantota darba empīriskās daļas pamatā.

1. NACIONĀLĀ IDENTITĀTE

Nācija un nacionālā identitāte ir ne tikai sarežģīti jēdzieni, bet arī daudzšķautņainas parādības, kuru pamatā ir etniskie, kultūras, teritoriālie, ekonomiskie un tiesiski politiskie elementi. Tieši šī iemesla dēļ, nacionālās identitātes jautājumu ir pētījuši vairāku jomu pārstāvji, sākot ar politologiem un sociologiem un beidzot ar psihologiem. Vairāki akadēmiķi uzsver to, ka svarīgi ir saprast, ka nacionālā identitāte nav kas tāds, ar ko cilvēks piedzimst, bet gan tas, ko cilvēks iegūst sarežģīta procesa ceļā.^{1 2 3 4} Pēc šāda apgalvojuma sekojošs ir jautājums- Kas patiesība ir identitāte? Kādas ir identitātes pazīmes? Pētot saikni starp nacionālo identitāti un ārpolitiku un attīstības sadarbību, svarīgi ir saprast, kas tad ir nacionālā identitāte, kā to saprot dažādi akadēmiķi, kā arī kas ir citi svarīgie jēdzieni, kuru nozīmi ir nepieciešams noskaidrot, lai veiksmīgi būtu iespējams to pētīt. Uz šiem un citiem jautājumiem atbildes tiks rastas nodaļas turpinājumā.

Nacionālās identitātes pamatā ir izpratne par to, ko nozīmē jēdziens “nācija”. Šī jēdziena definēšanā akadēmiķi ir piedāvājuši dažādas definīcijas. Nāciju E.D.Smits definē kā “noteiktu cilvēku kopumu, kam ir sava vēsturiskā teritorija, kopīgi mīti un ar vēsturi saistītas atmiņas, vienota tautas masu kultūra, kopīga ekonomika un visiem sabiedrības locekļiem vienādas likumīgas tiesības un pienākumi.”⁵ Nācijas uzdevums, pēc E.D.Smita, ir uz kopīgu vērtību, simbolu un tradīciju pamata, stiprināt starp sabiedrības locekļiem pastāvošās saites.⁶ Turpretī akadēmiķis V. Konors nāciju definē kā “lielāko grupu, kas spēj vadīt personas lojalitāti, balstoties uz līdzības saitēm, kas ir, no šādas perspektīvas skatoties, paplašināta ģimene.”⁷ K. Doičs nāciju redz kā kultūras vienību, kuras pamatā ir sociālā komunikācija,⁸ bet B. Andersons uz to atsaucas kā uz “iedomāto kopienu”.⁹ D. Robertsons jēdzienu “nācija” raksturo kā “cilvēku veidojumu, kuriem piemīt vienas, kopīgas identitātes sajūta, kuri daļa kopīgas vēsturiskās tradīcijas, un nozīmīgākos kultūras elementus, un kuru lielākā daļa ir

---

¹ Poole, R. (1999). National and Other Identities. In *Nation and Identity* (p. 1). London and New York: Routledge.

² Preston, P. (1997). Received Notions of Identity. In *Political/Cultural Identity* (p. 2). London: SAGE Publications.

³ Schopflin, G. (2000). What is the Nation? In *Nations Identity Power: The New Politics of Europe* (p. 9). London: Hurst & Company.

⁴ Pecora, V. (2001). Contemporary Perspectives. In *Nation and Identities: Classic Readings* (p. 277). Oxford: Blackwell.

⁵ Smits, E.D. (1997). Nacionālā identitāte un citas identitātes. *Nacionālā identitāte* (lpp. 22.). Rīga, Latvija: ABG

⁶ Turpat. (lpp. 25.).

⁷ Connor, W. (1994). Ethno-Nationalism: The Quest for Understanding. (pp. 202.) Princeton: Princeton University Press

⁸ Deutsch, K. (1966). Nationalism and Social Communication. (pp. 97.) New York: MIT Press and Wiley

⁹ Anderson, B. (1991). Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. London

apmetušies uz dzīvi identificējamā ģeogrāfiskā vienībā.”¹⁰ Arī I. Prizels min līdzīgus nacionālās identitātes pamatā esošus elementus- “kopīga valoda, reliģija, ģeogrāfiskā vieta, kolektīvā atmiņa, kultūras prakse, kopēji mīti par senčiem”.¹¹ Tātad, balstoties uz iepriekš minētajām definīcijām, var secināt, ka nācija ir cilvēku kopums, kuras vieno līdzības saites, vēsturiskā pieredze un atmiņas, kultūras elementi, ģeogrāfiskā telpa, ekonomiskā piederība, un kam raksturīga sociālā komunikācija.

Lai gan pēc šo līdzību noskaidrošanas dažādajās jēdziena “nācija” definīcijās, varētu šķist, ka nāciju realitātē definēt būtu vienkārši, tomēr D. Robertsons pēc savas jēdziena interpretācijas piebilst, ka šīs pazīmes var nebūt tik skaidri saskatāmas un realitātē kāda no šīm pazīmēm nācijas gadījumā var nepastāvēt.¹² Arī citi akadēmiķi tiecas domāt līdzīgi, uzsverot, ka nācija ir sarežģīts fenomens.

Politikas zinātnes akadēmiķi un nacionālās identitātes pētnieki ir vienisprātis par to, ka nacionālā identitāte ir sarežģīts pētniecības objekts. Akadēmiķi atzīst, ka identitāte dažkārt ir psiholoģiski dziļāks process, nekā cilvēki spēj iedomāties.¹³ M. Gibernau nacionālo identitāti raksturo kā “modernu fenomenu, kam raksturīga plūstoša un dinamiska daba”.¹⁴ M. Gibernau apgalvojumam piekrīt arī T. Sirens rakstot, ka aizvien biežāk nacionālo identitāti nevar uzskatīt par “akmenī iecirstu”, dažādi procesi, sevišķi globalizācija, ir tā, kas ietekmē nacionālo identitāti un liek tai mainīties.¹⁵ Līdz ar to var spriest, ka nacionālā identitāte dažādu procesu ietekmēta var mainīties- arī Baltijas jūras reģiona valstu identitātes laika gaitā var pieredzēt pārmaiņas.

Jēdzienu “Nacionālā identitāte” akadēmiķe M. Gibernau definē kā “kolektīvu noskaņojumu, kas balstīts ticībā vai piederībā kādai nācijai, kā arī daloties tajās pašās īpašības, kas konkrēto nāciju atšķir no citām.”¹⁶ Nacionālā identitāte ir tā, kas cilvēkiem palīdz nošķirt to, kas “esam mēs”, no tā, kas ir “citi, pārējie”.

Pētot nacionālo identitāti, akadēmiķi min vairākus elementus, kas pastāv nacionālās identitātes pamatā. Kā galvenās nacionālās identitātes pamatiezīmes E.D.Smits min “vēsturisko teritoriju jeb tēvzemi, kopīgus mītus un ar vēsturi saistītas atmiņas, vienotu tautas

¹⁰ Robertson, D. (2002). Nation. In *A Dictionary of Modern Politics* (p. 329.). London: Europa Publications.

¹¹ Prizel, I. (1998). *National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine* (p. 14). Cambridge University Press.

¹² Robertson, D. (2002). Nation. In *A Dictionary of Modern Politics* (p. 329.). London: Europa Publications.

¹³ Caputi, M. (1996, December 1). National Identity in Contemporary Theory. *Political Psychology*, 683-694.

¹⁴ Guibernau, M. (2007). What is National Identity? In *The Identity of Nations* (pp. 10-11). Cambridge: Polity Press.

¹⁵ Siren, T. (2009). From Implicit to Explicit Identity Theories in IR. In *State Agent, Identity and the "New World Order"* (pp. 73.-74.). Helsinki: National Defence University, Department of Strategic and Defence Studies.

¹⁶ Turpat, kur 14.

kultūru, visiem sabiedrības locekļiem vienādas likumiskās tiesības un pienākumus, kopīgu ekonomiku ar iespēju sabiedrības locekļiem pārvietoties savas teritorijas robežās.”¹⁷ Akadēmiķe M. Girbenau jau iepriekš E.D.Smita minētajiem teritorijas un vēstures elementiem pievieno vēl kultūru un valodu, kā arī to, ka cilvēkiem, kas pieder noteiktajai kopienai pastāv nākotnes plāns jeb tas, kā viņu valsts izskatīsies pēc dažiem gadiem. Viņa apgalvo, ka bieži vien cilvēki mēdz ticēt un būt piederīgi šiem elementiem ar dažādu intensitāti un bieži vien izvēlas dažādus elementus, uz kuriem likt uzsvāru katrā pamatiezīmē.¹⁸ Piemēram, divi vienai nacionālajai identitātei piederīgi cilvēki var justies piederīgi ar dažādu spēku, vienam svarīgāka šķitīs valoda, otram vēsture.

Ir akadēmiķi, kuri uzskata, ka nacionālās identitātes pamats tiek veidots uz politiskās kopības sajūtas. Tā, piemēram, E.D. Smits par politiskās kopības sastāvdaļu uzskata vismaz dažu kopīgu sabiedrisko institūtu pastāvēšanu un tiesību un pienākumu sistēmas eksistēšanu, kas attiecas uz visiem sabiedrības locekļiem, kā arī norobežotas sabiedriskās telpas pastāvēšanu, kurai konkrētās personas jūtas piederīgas.¹⁹ No tā izriet, ka, nacionālā identitāte var pastāvēt tad, kad tiek izveidotas dažādas politiskās institūcijas, kas pie vienas identitātes piederošām personām rada piederības sajūtu.

Nacionālās identitātes pēc savas būtības pilda vairākas funkcijas. E.D.Smits šīs funkcijas iedala divās grupās- iekšējās funkcijās un ārējās. Iekšējās funkcijas autors raksturo kā socializēšanās mehānismu, kas darbojas kopienas ietvaros. Viens no piemēriem, kā tas tiek panākts, ir caur izglītības sistēmu. Turpretī, ārējā funkcija ir tā, kas sevī ietver ekonomisko, politisko un teritoriālo dimensiju.²⁰

Identitātei var būt divi veidi- tā var būt kolektīvā vai individuālā identitāte. Individuālās identitātes pamatā ir izpratnes veidošana par to, “kas es esmu”, kas ir nepieciešams solis tālākajai kolektīvās identitātes veidošanai. E. D. Smits apgalvo, ka individuālā identitāte, pirmkārt, sākotnēji veidojas pēc dzimuma kategorijas, kam seko teritoriālā jeb dzīves telpas kategorija, kā arī sociālekonomiskā identitāte un reliģiskā identitāte.²¹ Tikai pēc tam, kad ir izveidojusies izpratne par to, “kas es esmu”, ir iespējams veidot apziņu par to “kas mēs esam”, jo caur “kas es esmu” apziņu ir iespējams identificēt grupu, kurai cilvēks pieder, kas tālāk rada izpratni par to, kas ir “citi”, kas pastāv nacionālās

---

¹⁷Smits, E.D. (1997). Nacionālā identitāte un citas identitātes. *Nacionālā identitāte* (lpp. 22.). Rīga, Latvija: ABG

¹⁸ Guibernau, M. (2007). What is National Identity? In *The Identity of Nations* (pp. 11). Cambridge: Polity Press.

¹⁹ Turpat, kur 17. (lpp. 17.).

²⁰ Turpat, kur 17. (lpp.25.)

²¹ Turpat, kur 17. (lpp. 12.-15.).

identitātes pamatā. Ar tās palīdzību indivīdam ir iespēja apzināties sevi un atrast savu vietu pasaulē, identificējoties pie kādas noteiktas grupas.

Akadēmiķe M. Girbenau apgalvo, ka nacionālajai identitātei pastāv piecas dinamiskas-psiholoģiskā, kulturālā, teritoriālā, vēsturiskā un politiskā.²² Psiholoģiskā dimensija sevī ietver emocionālu nepieciešamību veidot grupu ar personām, ar kurām rodas kopības sajūta, kas rada emocionālu un neracionālu saikni starp šīm personām. Cilvēkos var rasties dažādi emocionāli sentimentu, kas piesaista tos valsts simboliem. Amatpersonas var izmantot šo sentimentu un emocionālo saikni, lai vajadzības gadījumā to izmantotu, vai piemēram, mobilizētu nāciju gadījumos, kad tai ir parādījušies iekšēji vai ārēji draudi. Kulturālā dimensija noteiktā mērā ir saistīta ar iepriekš minētu psiholoģisko dimensiju, kuras pamatā ir emocionālas saites, šajā gadījumā- emocionālas saites ar kultūru. Kulturālā dimensija paredz to, ka pastāv brīva vērtību, uzskatu, ieradumu, valodas un tradīciju plūsma- tās tiek nodotas nācijas ietvaros. Vienota kultūra veicina solidaritātes veidošanos starp nācijas biedriem. Kā tika minēts, K. Doičs ir uzsvēris komunikācijas nozīmību starp nācijas biedriem. Arī M. Girbenau uzsver valodas nozīmību kultūras dimensijā, kas nodrošina biedriem iespēju komunicēt un nodot vērtības, tradīcijas, uzskatus utt. Viņa arī uzsver, ka divas personas, kas nespēj viena otrai nodot informāciju, jo nepastāv vienota valoda komunikācijai, nevar būt ar vienādu identitāti. Kultūras dimensijas ietvaros pastāv diskusijas par to, kuru laiku var uzskatīt par moderno kultūru veidošanās laiku, kā arī par to, vai kultūra ir dabisks vai mākslīgs veidojums.²³

Vēsturiskā dimensija, pēc akadēmiķes M. Girbenau, ir tā dimensija, kas skatās uz to, kad un kā ir radusies nācija, kā tā attīstījusies. Arī tā noteiktā mērā var tikt sasaistīta ar psiholoģisko dimensiju, kuras pamatā ir emocionālās saiknes veidošana. Tās pamati balstās vēsturiskajās atmiņās, ar kurām lepojas nācijas biedri, kā arī par negatīvajiem, "sāpīgajiem" vēsturiskajiem brīžiem, kuros nācija ir izjutusi sāpes un pārestību. Katra valsts cenšas atrast to, ar ko tā var būt īpaša, atšķirties no citām. Vēsturiskie notikumi ir tie, kas bieži vien tiek izmantoti šajos gadījumos. Vēsturiskās saknes ir tas, kas satuvina nācijas biedrus- tas rada sajūtu par to, ka personas atrodas tuvāk saviem senčiem, kas stiprina "ģimenes" sajūtu un piederību tai. Vēsturisku grāmatu lasīšana un filmu skatīšanās, dažādi svētki, kas saistīti ar

---

²² Guibernau, M. (2007). What is National Identity? In *The Identity of Nations* (pp. 11). Cambridge: Polity Press.

²³ Turpat. (pp. 13).

vēsturiskiem notikumiem, izglītības sistēma, ir tie, kas stiprina nacionālo identitāti un piederības sajūtu.²⁴

Trešā dimensija, kuru uzsver M. Gibernau ir teritoriālā dimensija. Tā paredz nācijas biedru sevis identificēšanu ar teritoriju, kurā tie dzīvo, uzskatot to par savu dzimteni. Tas, kā cilvēki redz savu vietu šajā noteiktajā teritorijā, arī ir nozīmīga teritoriālās dimensijas sastāvdaļa.²⁵ Ja teritoriālā dimensija apskata personas attiecības ar noteikto teritoriju, tad politiskā dimensija skata attiecības starp nacionālo identitāti un nācijvalsti.²⁶

Ir iespējami gadījumi, ka nacionālā identitāte pastāv arī bez valsts, bet ar piederības sajūtu nācijai. Kā piemērs šim apgalvojumam var būt piederība tām nācijām, kurām nav savas suverēnas valsts, piemēram, Katalonija, Kvebeka, Skotija u.c.²⁷ Vēstures elementu kā pamatu nacionālajai identitātei min vairāki akadēmiķi. Kopējā atmiņa spēlē lielu lomu nacionālā identitātes veidošanās procesā un izpratnē par to “kas esam mēs” un “kas ir citi”. Nacionālo identitāti un piederību nācijai var stiprināt kopējās atmiņas par, piemēram, neatkarības laikiem, vai tiem, kad konkrētā valsts ir spēlējusi dominējošo lomu starptautiskajā politikā. Šai idejai piekrist arī M. Guibernau un I. Prizels.^{28 29} Kopējā atmiņa, pēc savas būtības, ir tas, ko vairāki akadēmiķi min par nacionālas identitātes pamatā esošo sastāvdaļu- vēsturi.

Nacionālā identitāte ir sarežģīts fenomēns. Ne vienmēr to ir iespējams realitātē precīzi definēt. Dažas pazīmes, kas darbojas vienas nacionālās identitātes gadījumā, nedarbojas citā. Tās izjūtas spēcīgums var atšķirties gan starp vienas nācijas indivīdiem, gan dažādām nācijām. I. Prizels apgalvo, ka visām nācijām piemīt nacionālā identitāte, atšķirība ir vien intensitātē.³⁰

Nacionālā identitāte ir dinamisks un sarežģīts fenomēns, ko nevar izveidot, tas rodas dabīgā procesā un kas laika gaitā var mainīties. Nacionālās identitātes pamatā ir tādi elementi kā kopīga valoda, kultūra, vēsture, teritorija, kopīgs “nākotnes plāns”, ekonomika. Identitātei ir dažādas dinamikas- kultūras, psiholoģiskā, vēsturiskā u.c. Tomēr psiholoģiskā ir tā, kas caurvijas vairākām citām identitātēm. Ir sarežģīti precīzi pateikt, kas ir katras konkrētās identitātes pamatā, jo tas var atšķirties no vienas identitātes uz otru, kā arī var atšķirties

---

²⁴ Guibernau, M. (2007). What is National Identity? In *The Identity of Nations* (pp. 20.). Cambridge: Polity Press.

²⁵ Turpat. (pp. 21.).

²⁶ Turpat. (pp. 23.).

²⁷ Turpat. (pp. 11.).

²⁸ Turpat.

²⁹ Prizel, I. (1998). *National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine* (p. 16). Cambridge University Press.

³⁰ Turpat.

identitātes intensitātes gan starp dažādām nācijām, gan starp nacionālajai identitātei piederīgajām personām.

2. NACIONĀLĀ IDENTITĀTE UN ĀRPOLITIKA

Valsts identitāte un ārpolitika, valsts identitātes ietekme uz starptautisko sistēmu ir akadēmiskajā literatūrā plaši pētīts jautājums. Akadēmiķi ir vienisprātis par to, ka nacionālā identitāte ir tas faktors, kas lielā mērā ietekmē valsts rīcību un izturēšanos, ietekmē ārpolitikas veidošanās procesu.

Jēdziena "ārpolitika" definēšanā ir saskatāmas vairākas iezīmes, par kurām akadēmiķu starpā valda vienprātība- ārpolitika tiek uzskatīta par aktivitāšu kopumu, kas attiecināmas uz starptautisko attiecību sistēmu un regulē vienas valsts attiecības ar citām valstīm. E.Petri jēdzienu "ārpolitika" ir definējis kā "valsts aktivitātes, ar kuru palīdzību tiek īstenotas valsts intereses un mērķi starptautiskajā arēnā."³¹ Arī P. Kalverts šo jēdzienu definē kā dažādu aktivitāšu un lēmumu kopumu, kas ietekmē kādas valsts attiecības ar citiem.³² Šajā P. Kalverta definīcijā ir konstatējama nacionālās identitātes pamatā esošais nodalījums starp sevi un citiem. N. Rozenaus jēdziena skaidrošanai ir izmantojis plašāku un izvērstāku definīciju, uzsverot, ka ārpolitisko aktivitāšu mērķis ir ietekmēt starptautiskajās attiecībās pastāvošo lietu stāvokli, saskaņā ar valsts ārpolitikā noteiktajiem mērķiem.³³ Tomēr akadēmiķi ir vienisprātis par to, ka ārpolitika ir sarežģīts fenomens.

Nacionālās identitātes ietvaros un tās veidošanās procesā tiek noteikts, kas esam „mēs” un kas ir „citi” jeb „pārējie”. Akadēmiķis M. Grifits to apstiprina, uzsverot, ka tieši identitātes veidošanās un grūtības, kas rodas identitātes veidošanās procesā ir tās, kas starptautiskajās attiecībās veido nošķirumu starp iekšpolitiku un ārpolitiku. Viņš arī apgalvo, ka tieši šī identitātes pamatā esošais nošķirums starp „mēs” un „viņi” ir tas, kas dod iespēju analizēt dažādas valstu ārpolitikas aktivitātes sākot no attīstības sadarbības un beidzot ar genocīdu.³⁴ Akadēmiķis I. Prizels ir uzskatījis par nepieciešamu šo nodalījumu aplūkot tālāk, uzsverot, ka nacionālā identitāte pēc savas būtības darbojas divus līmeņos- pirmkārt, kā saikne starp indivīdu un sabiedrību, kurā viņš dzīvo, otrkārt, kā saikne starp sabiedrību un ārpasauli.³⁵

---

³¹ Petri, E. (2013). Definition of the Concept of Foreign Policy. In *Foreign Policy: From Conception to Diplomatic Practice* (pp. 1-2). Leiden: Martinus Nihoff/ Brill.

³² Calvert, P. (1986). *The Foreign Policy of New States* (p. 1). New York: St. Martin's Press.

³³ Rosenau, J. (1968). *Political Science and Public Policy* (p. 222). Chicago.

³⁴ Griffiths, M. (2005). *Encyclopedia of International Relations and Global Politics* (pp. 394.-398.). London; New York: Routledge

³⁵ Prizel, I. (1998). *National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine* (p. 14). Cambridge University Press.

Konstruktīvisma skola ir tā, kas vislabāk spēj izskaidrot nacionālo identitāšu saistību ar valstu ārpolitiku. Konstruktīvismi bija tie, kas aptuveni pirms 20 gadiem ienesa identitātes konceptu starptautisko attiecību pētniecībā.³⁶ Pēc A. Vendta tieši cilvēki ir tie aģenti, kas būvē valsti. Jautājums, kas ir svarīgs, pēc Vendta domām, ir: kā tiek veidotas valstu intereses? Pēc reālistu starptautiskās skolas, valstu interešu veidošanu tiešā veidā ietekmē cilvēka daba vai anarhija. Neo-liberāļu skola uzsver normu, vērtību, ideju un starptautisko institūciju ietekmi. Vendts apgalvo, ka kopējas idejas un kultūra ir tās, ka ietekmē intereses. Viņš uzskata, ka intereses un identitāte ir divi kopā skatāmi lielumi- aktieris nespēj saprast, ko viņš vēlas, nespēj noteikt savas intereses, kamēr nav izpratis, kas viņš pats īsti ir. Pamatojoties uz to, ka kultūra ir viens no elementiem, kas veido identitāti, tad arī viņa vēlmes, kas izriet no identitātes, saturēs kultūras elementus.³⁷

Akadēmiķu vidū lielākajā mērā valda vienprātība par to, ka starp nacionālo identitāti un valstu ārpolitiku pastāv cieša saikne. Tomēr viedokļi par to, kā tieši šī saikne ir veidojusies, ir atšķirīgi. Piemēram, V. Blūms ir izveidojis plaši pielietotu un diskutētu teoriju, kas skaidro attiecības starp identitāti un ārpolitiku, ar nosaukumu "identifikācijas teorija". Autors šajā teorijā atsaucas uz identitāti kā uz psiholoģisku fenomenu, uz kura balstoties izriet tas, ka starp indivīdiem un valsti, pateicoties nacionālajai identitātei, pastāv ciešas psiholoģiskas saites, kuru rezultāta sabiedrība ir gatava pieciest dažādas neērtības, pat sociālas sāpes, atbalstot kādas konkrētas ārpolitikas īstenošanu. To noteiktā mērā var sasaistīt ar iepriekšējā nodaļā skaidroto psiholoģisko nacionālās identitātes dimensiju, kas dod iespēju politiķiem manipulēt ar sabiedrību.³⁸

Pēc I. Prizela domām, nacionālā identitāte var dažās situācijās kalpot par lēmumu pieņēmēju manipulācijas instrumentu, ko var izmantot sabiedrības ietekmēšanai un manipulācijai, politiskajai saliedēšanai un mobilizācijai, kam piekrīt arī citi iepriekš minētie akadēmiķi. Viņš apgalvo, ka visas valstis mēdz izmantot nacionālās identitātes skaidrojumu, lai attaisnotu konkrētas ārpolitiskās aktivitātes.³⁹ Jau iepriekš tika minēts arī M. Gibernau līdzīgais uzskats, ka ar nacionālās identitātes palīdzību ir iespējams ietekmēt un pārliecināt sabiedrību par kādas politikas nepieciešamību- sabiedrība ir gatava paciest dažādas "neērtus" politiskos lēmumus, ja tie ir balstīti ar nacionālās identitātes pamatā esošām pārliecībām.

---

³⁶ Siren, T. (2009). From Implicit to Explicit Identity Theories in IR. In *State Agent, Identity and the "New World Order"* (pp. 73.-74.). Helsinki: National Defence University, Department of Strategic and Defence Studies.

³⁷ Burchill, S. (2005). *The National Interest in International Relations Theory* (pp. 185.-195.). Houndmills, Basingstoke, England ;New York: Palgrave Macmillan.

³⁸ Bloom, W. (1990). *Personal Identity, National Identity and International Relations*. New York: Cambridge University Press.

³⁹ Prizel, I. (1998). *National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine* (p. 19). Cambridge University Press.

I. Prizels uzskata, ka attiecības starp ārpolitiku un nacionālo identitāti galvenokārt ir atkarīgas no tā, kādā veidā un uz kādiem pamatiem nacionālā identitāte ir veidojusies, kas satur nāciju kopā. Katras valsts nacionālā identitāte ir atšķirīga, jo valstu vēstures, tradīcijas, kultūras, simboli un valodas ir atšķirīgas- nav tādu divu nacionālo identitāšu, kuras varētu uzskatīt par identiskām. Tomēr akadēmiķis I. Prizels tomēr uzskata, ka ir iespējams saskatīt noteiktas iezīmes tajā kā valstu nacionālās identitātes mijiedarbojas ar to ārpolitikām. Šīs pazīmes visbiežāk ir saistītas ar to, kas ir nacionālās identitātes vienojošais elements, uz kura pamata nācijas biedriem veidojas piederības sajūta. Uz šo pazīmju pamata akadēmiķis ir izveidojis piecas šo mijiedarbību kategorijas, kuras sīkāk tiks apskatītas darba turpinājumā un tiks izmantotas par pamatu turpmākajai darba empīriskajai analīzei.

Pirmā grupa ir uz politiskajām institūcijām balstīta nacionālā identitāte. Tajā nav saskatāma piederības sajūta, kas balstīta uz dažādām sentimentālām jūtām, piemēram, piemēram, sentēvu stāstiem, mītiem un nostāstiem par to, kā ir izveidojusies tauta, par sentēvu dzīvi u.c, uz valodu vai reliģiju. Pie šīs grupas pieder ASV, Lielbritānija- angļiski runājošās valstis, ko I.Prizels dēvē par anglo-amerikāņu pasaule. Tajās identitāte ir balstīta uz 18.gs. izveidotu racionālu politisko institūciju pamata, kas arī līdz mūsdienām ir spējušas saglabāt savu leģitimitāti, uzskatot, ka šajās valstīs pastāvošās politiskās institūcijas ir pārākas par citās valstīs pastāvošajām. I. Prizels apgalvo, ka šīm valstīm, kuru līdz šim leģitīmās politiskās institūcijas tika izveidotas Apgaismības laikmetā, ir raksturīgs uzskats, ka šīs institūcijas ir racionālas, kā arī vērtības, uz kurām tiek balstīta valstu darbība, ir universālas.⁴⁰ Vērtību universālums ir sevišķi spilgti saskatāms ASV ārpolitikā, kura starptautiskajai sabiedrībai ir pazīstama ar demokrātisko vērtību izplatīšanu pasaulē, cīņu pret terorismu, universālo vērtību izmantošana karadarbības attaisnošanai un citām, amerikāņu prāt, universālām vērtībām, kuras būtu jāievēro ikvienai pasaules valstij. Šo valstu pamatā parasti ir tādas vērtības kā demokrātija, likuma spēks, starptautiskās tiesības, cilvēktiesības u.c.

Otrajā grupā tiek iekļautas valstis, kas kādreiz ir bijušas kādas valsts impērijas sastāvā. Šajā kategorijā parasti tiek iekļautas valstis, kas atrodas Centrāleiropā, Austrumeiropā, Centrālajā uz Ziemeļamerikā, kā arī Meksikā. Šo valstu identitāte bieži vien tiek veidota uz dažādu negatīvu emociju pamata, kas rodas pret tiem, kas šīs valstis ir pakļāvuši. Šo nāciju pamatā bieži vien ir uzskats, par pastāvējušu netaisnību un nacionālās identitātes pamatā ir sava veida protests pret ārējo ietekmi un iejaukšanos. Šo valstu grupu iedzīvotāji nacionālo identitāti veido uz kopīgas valodas, vēsturisko mītu, piederības zemei u.c. pamata, kā arī tām

---

⁴⁰ Prizel, I. (1998). *National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine* (p. 21). Cambridge University Press.

ir raksturīgs politisko institūciju vājums un leģitimitātes trūkums. Akadēmiķis H. Kons (H. Kohn) uzskata, ka šīs grupas valstīs nacionālās identitātes aizsākumi ir meklējami tieši kultūrā.⁴¹ I. Prizels uzsver, ka otrās valstu grupas starpā var novērot īpašu nacionālās identitātes ietekmi uz šo valstu ārpolitikām. Nāciju starpā pastāv tieksme aizsargāt sevi (balstoties izpratnē par to, kas esam “mēs”) no “pārējiem”. Šo valstu ārpolitikām raksturīgs ir tas, ka tiek uzstādīti mērķi, kas ir ārpus šo valstu nacionālajām interesēm. Politikākiem bieži nākas izmantot nacionālo identitāti, kā arī veidot valsts ārpolitiku uz nacionālistisku darbību pamata, lai gūtu iedzīvotāju atbalstu.⁴²

Darba autore paredz, ka šīs grupas Baltijas jūras reģiona valstu attīstības sadarbības būs nesen aizsāktas, ka nozīmē pieredzes trūkumu, ar mazu partnervalstu skaitu un maziem līdzekļiem palīdzības sniegšanai.

Trešajā grupā tiek iekļautas tādas valstis kā Francija. Šīs grupas valstīm ir raksturīga ilga un spēcīga politiskā tradīcija, kā arī uzskats par nācijas kultūras universālumu. Nacionālā identitāte tiek veidota uz psiholoģiskās nepieciešamības pamata īstenot “universālu misiju”. Nacionālo identitāti veido valsts politiskās institūcijas un kultūras sajaukums. Valsts politikā un arī ārpolitikā ir novērojami gadījumi, kad valsts izvēlas īstenot neracionālu politiku, kas nes maz labuma, tomēr neskatoties uz to, šīm politikām ir liels atbalsts iedzīvotāju starpā, jo ar šīs politikas palīdzību ir iespējams īstenot iepriekš minēto “universālo misiju”. Šo valstu ārpolitikas bieži var tikt uzskatītas par neracionālām vai līdz galam neizprotamām no citu aktoru skatu punkta.⁴³

Darba autore paredz, ka šīs grupas valstu attīstības sadarbības ir balstītas uz universālām vērtībām. Tā kā šīs valstis tiecas īstenot “universālu misiju”, tad attīstības sadarbības politikām tiek pievērsta liela uzmanību un veltīti ievērojami valsts līdzekļi.

Ceturtajā valstu grupa ir jaunākā grupa, kurā tiek iekļautas valstis, kas agrāk ir bijušas Eiropas valstu kolonijas Āfrikā un Āzijā. Šīs valstis pastāvošās situācijas dēļ nespēj izmantot etnisko viendabību, lai mobilizētu iedzīvotājus, kā arī tām nav iespējas veidot savu nacionālo identitāti uz spēcīgu politisko tradīciju vai politisko institūciju pamata. Šo iemeslu dēļ bijušo Eiropas koloniju valstu nacionālās identitātes tiek veidotas uz pretestības pamata, kas veidojušās pret kolonizētājiem. Ceturtais grupas valstīs lielu lomu spēlē parasti izglītotā elite.

---

⁴¹ Prizel, I. (1998). *National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine* (p. 27). Cambridge University Press.

⁴² Turpat.

⁴³ Turpat. (p. 31).

Tā kā šo valstu grupās ir bijušās koloniju valstis, tad darba autore pieņem, ka visbiežāk šīm valstīm nav attīstītas palīdzības sniegšanas politikas. Vairākas no tā ir donorvalstu partnervalstis, jo parasti ir novērojama tendence, ka kolonizējošās valstis turpina saglabāt sakarus ar savām bijušajām kolonistēm.

Piektā grupa tiek galvenokārt veidota uz reliģijas kritērija pamata. Šī grupa tiek vēl dēvēta par teokrātisko nacionālismu. Tajā tiek iekļautas valstis, kuru reliģiskā piederība spēcīgi atšķiras no galvenokārt pasaulē izplatītajām reliģijām. Tāda valsts, piemēram, ir vēsturiski bijusi Cariskā Krievija, kura ir vienīgā valsts, kurā galvenā reliģiskā piederība tajā laikā ir bijusi pareizticība. Arī mūsdienu Irāna pieder šai grupai. Uz šīs nacionālās identitātes pamata par "citiem" tiek uzskatītas tās nācijas, kuras pareizticība nav galvenā reliģiskā pārliecība. Reliģija šo valstu grupā lielā mērā ietekmē politiku un ārpolitiku. Ar tās palīdzību bieži vien tiek attaisnota šo režīmu pastāvēšana, kā arī tiek nodrošināta identitāte.

Ir svarīgi uzsvērt, ka ne visas valstis ir iespējams iekļaut kādā no piecām iepriekš minētajām grupām. Var būt gadījumi, kad valsts tiek iekļauta kādā grupā, tomēr tā atbilst tikai dažām no grupai raksturīgajām iezīmēm.

Akadēmiķi ir vienprātis par to, ka starp nacionālo identitāti un ārpolitiku pastāv saikne. Tā kā nacionālās identitātes pamatā ir nošķirums starp to, kas "esam mēs" un to, kas ir "citi", skaidri var veidot nošķirumu starp iekšpolitiku un ārpolitiku. Valstis pēc identitātes var iedalīt piecās grupās, kurām grupas ietvaros ir raksturīgas kopīgas pazīmes. Visbiežāk šī klasifikācija balstās uz dažādiem valstu vēstures notikumiem, kas sasaucas ar iepriekšējā nodaļā aprakstīto nacionālās identitātes vienu no pamatelementiem- vēsturi, kā arī kopējo atmiņu.

4. NACIONĀLĀ IDENTITĀTE UN ATTĪSTĪBAS SADARBĪBA

Uzsākot pētīt attīstības sadarbības tēmu, pirmās grūtības rodas, saskaroties ar terminoloģiju. Ir vairāki jēdzieni, kas tiek lietoti attīstības sadarbības jomā, piemēram, tie ir “attīstības sadarbība”, “humānā palīdzība”, “attīstības palīdzība”, “tehniskā palīdzība” u.c. Arī akadēmiķis P. Burnells savas grāmatas “Foreign Aid in Changing World (Issues in Third World Politics)” iesāk ar apgalvojumu, ka cilvēki šo problēmu mēdz apzīmēt ar dažādu jēdzienu palīdzību.⁴⁴ Šī bakalaura darba ietvaros tiks izmantoti galvenokārt divi jēdzieni-pamatā “attīstības sadarbība” un “attīstības palīdzība”.

Attīstības sadarbības politika tiek īstenota četros veidos- bilaterālā jeb divpusējā, kur valsts tiešā veidā sadarbojas ar valsti multilaterālā jeb daudzpusējā, kur tā tiek īstenota ar starptautisko organizāciju darbību, piemēram, ES, Pasaules banka un ANO, trilaterālā jeb trīspusējā, kur divi donori savu palīdzību nodrošina trešajai (nabadzīgajai, palīdzību saņemošajai) valstij, vai privātā formā. Politikas, kas tiek īstenotas bilaterālā veidā, atšķiras no valsts uz valsti, ir dažādi palīdzības apjomi un veidi, kā tā tiek sniegta, kā arī pastāv dažādas valstis, kuras palīdzības sniedzējas izvēlas attīstības sadarbībai. Saskaņā ar M. Grifitsa sniegtajiem datiem, aptuveni divas trešdaļas attīstības sadarbības tiek realizētas daudzpusējās attīstības sadarbības ceļā- ar dažādu starptautisko organizāciju un nevalstisko organizāciju starpniecību, atlikusī daļa- divpusējā veidā, kad valsts tieši, ne caur starpniekiem, nodod attīstības sadarbības palīdzību saņemošajai valstij. M. Grifits arī apgalvo, ka tieši attīstības sadarbību sniedzošā valsts ir tā, kurai ir jābūt atbildīgai par risinājumu veidošanu palīdzības sniegšanas gadījumā.⁴⁵

Viens no pēdējo laiku ievērojamākajiem attīstības sadarbības jomā pieņemtajiem daudzpusējajiem dokumentiem ir 2000. gada ANO Tūkstošgades attīstības mērķi, uz kuriem valstis bieži atsaucas savos oficiālajos attīstības sadarbības dokumentos. Šī dokumenta izpildes laiks tika definēts kā 2015. gads un ar šo mērķu palīdzību bija plānots palielināt nabadzīgo valstu dzīves labklājības līmeni.

Lielākās bilaterālās attīstības sadarbības sniedzējas saskaņā ar 2013. gada datiem, ir ASV, Lielbritānija, Vācija, Francija, Japāna, Kanāda, Nīderlande, Austrālija, Zviedrija un

---

⁴⁴ Burnell, P. (1998). *Foreign Aid in Changing World (Issues in Third World Politics)* (p. 2). Maidenhead: Open University Press.

⁴⁵ Griffiths, M. (2005). *Encyclopedia of International Relations and Global Politics* (pp.281.). London; New York: Routledge

Norvēģija. Lielākais multilaterālais attīstības sadarbības sniedzējs pasaulē ir ES. Lielākai attīstības sadarbības saņēmējas reģions joprojām ir Āfrika, tai seko Āzija.⁴⁶

Attīstības sadarbība ir salīdzinoši plaši pētīta tēma starptautiskās politikas pētniekiem. H. Morgetaus attīstības sadarbību reiz ir raksturojis kā “patiesu inovāciju, kuru modernie laiki ir ienesuši ārpolitikas praksē.”⁴⁷ Akadēmiķis attīstības sadarbību dēvē par fenomenu, kas raksturīgs modernajiem laikiem, jo patiesi, attīstības sadarbība ir mūsdienu fenomens. Lai gan mūsdienās tā tiek uzskatīta par stabilu valstu ārpolitikas sastāvdaļu, kas prasa lielu finansiālo līdzekļu ieguldījumu, attīstības sadarbības vēstures aizsākumi ir meklējami ne tik sen- vēl pēc Otrā pasaules kara attīstības sadarbība mūsdienās esošajā veidolā nepastāvēja. Lai gan dažādos vēstures posmos ir iespējams saskatīt dažas attīstības sadarbības pazīmes, tomēr tādu attīstības sadarbību, kādu cilvēki pazīst šodien, jeb kā to aprakstījusi akadēmiķe K. Lancesterā -“vienas valdības sabiedrisko resursu dāvināšanai citai valdībai”⁴⁸, nepastāvēja.

Pētot attīstības sadarbības vēsturi, M. Grifits uzsver, ka ir iespējams izšķirt vairākus posmus, kuros redzama nosacījumu maiņa, kuru pamatā tika sniegta attīstības sadarbība. 1980. gadi ir raksturīgi ar dažādu ekonomisko politiku un institūciju jautājumiem. Sākot ar 1990. gadiem, lielāka uzmanība tika pievērsta dažādiem pārvaldības aspektiem, kas sevī ietvēra demokrātijas attīstību, cilvēktiesību ievērošanas noteikumus, kā arī dažādus pasākumus korupcijas novēršanai.⁴⁹ Tā kā arī M. Grifits attīstības sadarbības vēstures posmus uzsācis atzīmēt ar 1980. gadiem, tas sakrīt ar iepriekš minēto akadēmiķu viedokli par to, ka attīstības sadarbības vēstures aizsākumi ir meklējami nesen.

Attīstības sadarbībai tiek veltīti dažādi viedokļi un diskusijas akadēmiskajā literatūrā, gan sākot ar jautājumu par valstu motivāciju, sniedzot palīdzību nabadzīgākajām valstīm, gan par to, cik lielos apmēros vajadzētu būt attīstības sadarbībai, kā un kurās jomās to vajadzētu pielietot, kā arī par to, kādu iespaidu šīs aktivitātes atstāj uz palīdzību saņemošajām valstīm, kā tā ietekmē valstu ekonomisko situāciju un attīstības tempus un vai attīstības sadarbība ir efektīva. Akadēmiķu vidū pastāv dažādi viedokļi par šiem jautājumiem.

---

⁴⁶ Funds for ngos. (2013). *Top 10 Largest Donors of Foreign Aid in the World*. Retrieved 10 May, 2015, from <http://www.fundsforngos.org/article-contributions/top-10-largest-donors-foreign-aid-world/>

⁴⁷ Lancaster, C. (2006). Why Foreign Aid? Setting the Stage. In *Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics* (p. 8). Chicago: University of Chicago Press.

⁴⁸ Turpat.

⁴⁹ Griffiths, M. (2005). *Encyclopedia of International Relations and Global Politics* (pp.282.). London; New York: Routledge

Maurits Van Der Vēns savu darbu “Ideas, Interests and Foreign Aid” sāk ar aktuālu jautājumu, kas ir atbilstošs arī šī bakalaura darba ietvarā un izplatīts akadēmiskajā literatūrā – kāpēc valstis sniedz un ir ieinteresētas attīstības sadarbības sniegšanā? Autors aplūko vairākus citu akademiķu viedokļus par šo jautājumu – ir tādi, kas uzskata to par imperiālisma turpinājumu citā, modernā veidolā un “rietumu kontroles” turpinājumu, tomēr A. Maurits Van Der Vēns apgalvo, ka šie uzskati nerada līdz galam pareizu izpratni par to, kāpēc valsti izvēlas ieguldīt attīstības sadarbībā ar valstīm, kas atrodas mazāk labā situācijā, nekā pašas. Tomēr uzsvērts tiek arī tas, ka patiesībā faktori, kas ietekmē attīstības sadarbības sniegšanu, iemeslus, apjomus un izmaiņas tajos, joprojām ir visai neskaidri.⁵⁰

Jautājums par motīviem, kas vada valstis sniegt palīdzību nabadzīgākajām valstīm, ir bijis aktuāls jautājums arī citiem akademiķiem. Skatoties no reālistu skolas, kas paredz to, ka tādi komponenti kā valstu intereses, vara, spēks, ietekme un izdzīvošana, ir svarīgākie katras valsts darbībā, attīstības sadarbība var tikt izskaidrota kā diplomātisks rīks, kas galvenokārt paredzēts nacionālo interešu īstenošanai un drošības vairošanai, piemēram, lai novērstu terorisma draudus. Šis uzskats īpaši izplatīts bija Aukstā kara laikā. Liberālisma skola, kuras pamatā ir savstarpējās atkarības un sadarbības elementi, attīstības sadarbību skaidrotu ar šo elementu palīdzību, kā arī globalizācijas ietekmi uz starptautisko sistēmu. Marksisti turpretī attīstības sadarbību uzskatīja par centieniem, kurus īsteno bagātās, kapitālistu valstis, ar dominējošo stāvokli pasaulē, lai ekspluatēto palīdzību saņemošās valstis, un saglabātu pār tām savu kontroli. Savu skatījumu uz attīstības sadarbības motīviem ir pauduši arī konstruktīvisma skolas pārstāvji. Šī starptautisko attiecību skola attīstības sadarbību analizē no normu, vērtību un ideju skatu punkta.⁵¹

Starptautisko attiecību skolu uzskati jautājumā par motīviem, kas vada valstis sniegt palīdzību nabadzīgākajām valstīm, atšķiras. Tomēr akademiķe K. Lankastera kritiski skatās uz šiem viedokļiem, un apgalvo, ka, veicot analīzi, ir jākoncentrējas uz iekšpolitiskajiem procesiem un faktoriem, kas var ietekmēt šos lēmumus, jo tie lēmumus palīdzības sniegšanā ietekmē vairāk nekā dažādi ārējie faktori.⁵²

Attīstības sadarbības politika ir katras attīstītas valsts ārpolitikas sastāvdaļa, ar kuras palīdzību valstis cenšas uzlabot apstākļus pasaules nabadzīgākajās valstīs. Lielākais attīstības sadarbības sniedzējs pasaulē mūsdienās ir ES, un naudas līdzekļi, kas aizplūst šim mērķim, ir

---

⁵⁰ Van der Veen, A. (2011). The Many Uses of Foreign Aid. In *Ideas, Interests and Foreign Aid* (pp. 1-5). Cambridge University Press.

⁵¹ Lancaster, C. (2006). Why Foreign Aid? Setting the Stage. In *Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics* (p. 5). Chicago: University of Chicago Press.

⁵² Turpat. (p.6).

lieli. Tomēr ir valstis, kas attīstības sadarbībai piešķir lielāku nozīmi un līdzekļus, nekā citas. Kāpēc tā ir, to skaidro akadēmiķis A. Maurits Van Der Vēns.

Maurits Van Der Vēns apgalvo, ka mērķi, kurus definē katra konkrētā valsts savas attīstības sadarbības politikas īstenošanai, vistiešākajā veidā ietekmē to, kāda izskatīties valsts īstenotā politika šajā jomā. Kā galvenos iemeslus attīstības sadarbībai autors min drošības, finansiālo un humanitāro dimensiju. Viņš uzskata, ka lai saprastu, kāpēc valsts īsteno tieši tādu attīstības sadarbību, ir svarīgi saprast, kā tiek veidota attīstības sadarbības politika.⁵³

Nacionālās identitātes ietekme uz attīstības sadarbību, kuras pamatā, kā tika noskaidrots iepriekš, ir vērtības, tradīcijas, normas utt., ir viens no faktoriem, kuru min A. Maurits Van Der Vēns. Turklāt V. Valles ir rakstījis, ka “Ārpolitika pati par sevi ir saistīta ar nacionālo identitāti: par suverenitātes pamatelementiem, ko tā tiecas aizstāvēt, par vērtībām, ko tā tiecas aizstāvēt un izplatīt citur.”⁵⁴ Līdz ar to var secināt, ka attīstības sadarbība, kas ir lielākās pasaules valstu daļas ārpolitikas sastāvdaļa, ir saistīta ar nacionālo identitāti. A. Maurits van der Vēns uzsver valsts tēla nozīmi, kas ir tieši saistīta ar attīstības sadarbību un nacionālo identitāti- valstij ir svarīgi, kā darbības, kuras tā veic, izskatās no “malas”, un kāds ir valsts tēls citu valstu acīs. Pamatvērtības, kuras ir ietvertas katras valsts nacionālajā identitātē ietekmē to, kādā veidā valsts veido un realizē savas intereses un kādus politiskus lēmumus tā pieņem.⁵⁵

Arī akadēmiķe K. Lancestera piekrīt iepriekš minētajai vērtību nozīmei, kas pastāv nacionālās identitātes pamatā, apgalvojot, ka vērtības ir tās, ar kuru palīdzību amatpersonas var gūt sabiedrības atbalstu attīstības sadarbības politikai. Idejas un vērtības, kas pastāv nācijās uzskatos, ir tas, kas ietekmē lēmumus par attīstības sadarbības politiku valstī. Akadēmiķe skaidri iezīmē nacionālās identitātes pamatā esošo izpratni par to “kas esam mēs” un “kas ir citi”, skaidrojot, ka “izplatītās vērtības un pasaules uzskati donoru valstīs, sevišķi tie, kas nosaka valsts lomu sabiedrībā un donorvalsts lomu pasaulē, ietekmē sabiedrības attieksmi un leģitimitāti palīdzības sniegšanai.”⁵⁶ Kā citus iekšpolitikas faktoros, kas var ietekmēt donorvalsts attīstības sadarbības politiku, viņa min lēmumu pieņemšanas procedūras un institucionālo ietvaru konkrētajā valstī, kas dod piekļuvi lēmumu pieņemšanai par

---

⁵³ Van der Veen, .Mauritus. A. (2011). The Many Uses of Foreign Aid. In *Ideas, Interests and Foreign Aid* (pp. 1-5). Cambridge University Press.

⁵⁴ Wallace, W. (1991). *Foreign Policy and National Identity in the United Kingdom* (Vol. 65, p. 65). Hoboken: Wiley.

⁵⁵ Turpat, kur 53. (pp. 28.).

⁵⁶ Lancaster, C. (2006). Why Foreign Aid? Setting the Stage. In *Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics* (p. 6). Chicago: University of Chicago Press.

attīstības sadarbību. Tātad, pēc K. Lancasteras, idejas, institūcijas un organizācijas ir tie iekšpolitiskie faktori, kas ietekmē lēmumus, kas saistīti ar attīstības politiku.⁵⁷

Galvenā atziņa un viedoklis, kas dominē akadēmiķu starpā, ir tas, ka to, kāpēc valstis izvēlas sniegt attīstības sadarbību nabadzīgākajām valstīm, nav iespējams viennozīmīgi izskaidrot ar viena faktora palīdzību. Tiek uzsvērts, ka tas ir vairāku faktoru (nacionālā identitāte, morālais pienākums, nacionālās intereses, ekonomiskās intereses u.c.) sajaukums.

---

⁵⁷ Lancaster, C. (2006). Why Foreign Aid? Setting the Stage. In *Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics* (p. 7). Chicago: University of Chicago Press.

4. METODOLOĢIJAS APRAKSTS

Darba teorētiskajā daļā tika izpētīts tas, ka starp nacionālo identitāti un valsts ārpolitiku, kā arī starp nacionālo identitāti un attīstības sadarbību pastāv saikne- akademiķi uzskata, ka nacionālā identitāte ir viens no faktoriem, kas ietekmē valstu attīstības sadarbību. Teorētiskās daļas ietvaros tika aprakstīta I. Prizela valstu klasifikācija pēc to nacionālajām identitātēm. Akademiķis apgalvo, ka valstis pēc to nacionālajām identitātēm, balstoties uz konkrētām pazīmēm, var iedalīt piecās grupās.

Akademiķa I. Prizela valstu klasifikācija tiks izmantota šī bakalaura darba empīriskajā daļā- Baltijas jūras reģiona valstis tiks sadalītas nacionālo identitāšu grupās pēc I. Prizela teorijas. Empīriskā daļas sākumā Baltijas jūras reģiona valstis tiks sadalītas grupās pēc to nacionālajām identitātēm. Uz empīriskās daļas pamata tiks pārbaudīts, vai starp Baltijas jūras reģiona valstīm, kuras atrodas dažādās grupās pēc nacionālās identitātes, pastāv arī atšķirības attīstības sadarbībās.

Lai būtu iespējams pārbaudīt bakalaura darba sākumā izvirzīto hipotēzi un atbildēt uz izpētes jautājumu, tiks izmantota diskursa analīze, kuras laikā tiks analizēti Baltijas jūras reģiona valstu attīstības sadarbības oficiālie dokumenti. Diskursa analīze šajā pētījumā tiek uzskatīta par piemērotāko pētniecības metodi, jo tā visveiksmīgāk spēs veikt oficiālo dokumentu interpretācijas funkciju.

Tā kā empīriskās daļas pētījums būs salīdzinošs, tad pētītas tiks valstu oficiālās attīstības sadarbības stratēģijas. Lai būtu iespējams sasniegt veiksmīgu valstu salīdzinājumu, katras valsts oficiālie dokumenti tiks analizēti pēc noteiktām kategorijām- valstu attīstības sadarbības īstenošanas motivācija (kāpēc valsts īsteno attīstības sadarbību?), attīstības sadarbības prioritātes un aktivitātes, valstis, kuras ir izvēlētas par palīdzības saņēmējām un kā tie skaidrota konkrēto valstu izvēlē, kam tiek piešķirta lielāka nozīme- divpusējai vai daudzpusējai sadarbībai (kuru starptautisko organizāciju loma tiek uzsvērtā īpaši). Šajā gadījumā liela loma ir tieši izvēlētajiem kritērijiem. Tā kā attīstības sadarbības sniegšanas iespējas bieži ir atkarīgas no valstu ekonomiskās situācijas un tā, cik valstij ir iespēju novirzīt līdzekļus attīstības sadarbībai, tad šajā gadījumā par kritērijiem tika izvēlēti tie, kas vislabāk spēs atspoguļot valstu identitāti.

Analīzes turpinājumā tiks izmantota sekundāro datu analīze, kurā tiks analizēta Eirobarometra veiktā aptauja par iedzīvotāju attieksmi pret attīstības sadarbību, pēc kuras tiks salīdzināta Baltijas jūras reģiona valstu iedzīvotāju sabiedriskā doma.

Balstoties uz iepriekš aprakstītajām darbībām, valstis tiks salīdzinātas, pirmkārt, savas nacionālās identitātes grupas ietvaros, lai noskaidrotu, vai grupas iekšienē esošo valstu starpā pastāv līdzība attīstības sadarbības politikās, pēc kā tiks izdarīti secinājumi par grupai raksturīgu iezīmju esamību vai neesamību. Tai sekos grupu iezīmju salīdzinājums. Uz šī salīdzinājuma pamata tiks izdarīti secinājumi un tiks apstiprināta vai noraidīta izvirzītā hipotēze. Ja pēc veiktā pētījuma tiks konstatēts, ka starp vienā grupā esošajām valstīm pastāv līdzības attīstības sadarbības politikā un ka vienas grupas attīstības sadarbības politikas atšķiras no citām, kā arī grupu ietvaros pastāv līdzība sabiedriskajā domā- tiks uzskatīts, ka hipotēze ir apstiprinājusies.

5. VALSTU IEDALĪJUMS PĒC NACIONĀLĀS IDENTITĀTES

Darba teorētiskajā daļā tika aprakstīta akadēmiķa I. Prizela valstu klasifikācija pēc nacionālās identitātes. Lai veiktu valstu salīdzinājumu, Baltijas jūras reģiona valstis tiks iedalītas pēc to nacionālās identitātes, balstoties uz šīs klasifikācijas pamata. Valstu klasifikācija tiks veikta, balstoties uz zināšanām par reģionu, kā arī Polijas gadījumā, paša autora veiktu valsts klasifikāciju atbilstoši nacionālās identitātes grupai.

Pirmajā grupā pēc I. Prizela tiek iekļautas valstis, kurās ir spēcīgi attīstītas politiskās institūcijas. Akadēmiķis apgalvo, ka šajā grupā ir angļiski runājošās valstis. Šajā grupā netiek iekļauta neviena no Baltijas jūras reģiona valstīm, jo ne Zviedrijā, Latvijā, Igaunijā, Lietuvā, Somijā, Dānijā, Vācijā vai Polijā angļu valoda nav oficiālā valsts valoda. Arī piektajā grupā nav iespējams iekļaut nevienu no šīm valstīm- nevienā no šīm valstīm nepastāv reliģiskā konfesija, kas spēcīgi atšķiras no pārējās pasaules reliģiskās pārliecības. Ceturtajā grupā tiek iekļautas valstis, kas kādreiz ir bijušas citu valstu koloniju sastāvā- arī šīs grupas nosacījums neizpildās Baltijas jūras reģiona valstu vidū, jo vēsturiski neviena nav bijusi kādas citas valsts kolonija.

Analizētās Baltijas jūras reģiona valstis pēc nacionālās identitātes var tiek iedalītas divās grupās- otrajā un trešajā. Otrajā grupā tiek iekļautas valstis, kas kādreiz ir bijušas impērijas- Latvija, Lietuva, Igaunija un Polija ir valstis, kas pieder pie I. Prizela definētās otrās grupas nacionālajai identitātei- valstu vēsturē ir piedzīvots laiks impēriju sastāvā. Trešajā grupā ir valstis, kas tiecas darboties uz universālo vērtību pamata, darbojas saskaņā ar nepieciešamību veikt “universālu misiju”.

Otrās grupas klasifikācijai atbilst tādas Baltijas jūras reģiona valstis kā Latvija, Lietuva, Igaunija un Polija. Tā kā I. Prizela grāmatā tiek analizēta Polijas, Ukrainas un Krievijas nacionālā identitāte, akadēmiķis pats Poliju ir klasificējis pēc piederības otrajai grupai. Zviedrija, Somija, Dānija un Vācija atbilst trešajai valstu grupai, jo tās ir valstis ar ilgu un stabili politisko tradīciju, kā arī šīs valstis darbojas saskaņā ar universālajām vērtībām.

5.1. Zviedrija

Zviedrijas attīstības sadarbību šobrīd galvenokārt regulē divi oficiālie dokumenti- Zviedrijas rīcībpolitika globālajai attīstībai un dokuments “Aid Policy Framework- the direction of Swedish Aid”. Darba turpinājumā tiks analizēts otrais dokuments, jo tas ir tuvāks valsts attīstības sadarbības politikai. Tomēr arī šajā dokumentā valdība vairākkārt atsaucas uz

pirmo dokumentu, kā arī uzsver, ka šie dokumenti ir viens otru papildinoši, kā arī otrais dokuments lielā mērā izriet no pirmā.

Zviedrijas attīstības sadarbības galvenais mērķis ir uzlabot nabadzīgo pasaules valstu labklājību- galvenais uzsvars tiek likts uz cīņu ar nabadzību. Šobrīd galvenais dokuments, kas vada Zviedrijas attīstības sadarbību, izklāsta tās principus un vērtības, nosaka sasniedzamos mērķus un to hierahiju, ir 2013./2014. gadā pieņemtais “Aid Policy Framework- the direction of Swedish Aid”. Uz šī dokumenta pamata Zviedrijas valdība veido budžeta izlietojumu attīstības sadarbības jomā. Šis dokuments ietver tādu informāciju kā bilaterālā un multilaterālā attīstības sadarbība, uz efektivitāti vērsta attīstības sadarbība, ir izklāstīti mērķi, kā arī vispārēji apskatīta palīdzības sniegšanas loma pasaulē. Tas darbojas kā daļa no Zviedrijas globālās attīstības politikas.

Pirmais un galvenais palīdzības dokumenta punkts atklāj galveno iemeslu, kāpēc Zviedrija iesaistās attīstības sadarbībā, un tas ir- “Zviedrijas pienākums ir atbalstīt valstis, kuras dzīvo apspiestībā, neaizsargātos apstākļos un nabadzībā”.⁵⁸ Palīdzība valstīm, kuras saskaras ar nabadzību, tiek likts galvenais uzsvars šajā dokumentā. Morālais pienākums palīdzēt valstīm, kas atrodas nelabvēlīgākos apstākļos dokumenta ietvaros tiek uzsvērts vairākkārt: “Zviedrija ir viena no pasaules bagātākajām, demokrātiskākajām un dzimumu līdztiesīgākajām valstīm un tāpēc Zviedrijas morālais atbildība ir palīdzēt uzlabot dzīves apstākļus cilvēkiem, kas dzīvo nabadzībā un apspiestībā.”⁵⁹ Galvenā attīstības sadarbības pieeja, ir likt uzvaru uz pašiem cilvēkiem un aktoriem, kas ir palīdzību saņemošās valsts iekšienē- pašiem aktoriem ir jādarbojas, lai sasniegtu uzlabojumus valstī. Zviedrijas valdība uzskata, ka tikai šādā veidā ir iespējams sasniegt ilgtermiņa ieguvumus un attīstību.

Zviedrijas attīstības sadarbība ir balstīta uz sešiem pamatprincipiem, kas ir jāievēro īstenojot palīdzību valstīm. Ši principi sevī ietver tādas aktivitātes kā demokrātisko vērtību, cilvēktiesību un dzimuma vienlīdzību kā vērtību izplatīšanu, izglītības nodrošināšana cilvēkiem, kas cieš no nabadzības, ekonomiskā izaugsme, vides saglabāšana, klimata pārmaiņu novēršana, un negatīva iespaids radīšanas uz vidi samazināšana, dabas katastrofu novēršana, cilvēkdrošības paaugstināšana un vardarbības novēršana, kā arī cilvēku dzīvību glābšana un ciešanu novēršana. Galvenie trīs darbības virzieni ir : ”demokrātija un

---

⁵⁸ Aid Policy Framework- the Direction of Swedish Aid. (2014, March 13). Retrieved April 3, 2015, from <http://www.government.se/content/1/c6/24/28/99/5718b7f6.pdf>

⁵⁹ Aid Policy Framework- the Direction of Swedish Aid. (2014, March 13). Retrieved April 3, 2015, from <http://www.government.se/content/1/c6/24/28/99/5718b7f6.pdf>

cilvēktiesības, vide un klimats, dzimumu līdztiesība un sievietes loma attīstības procesā.”⁶⁰ Šie principi un prioritātes parāda, ka arī Zviedrija savā attīstības sadarbībā uzsvaru liek uz universālo vērtību izplatīšanu palīdzību saņemošajās valstīs.

Katrs no sešiem iepriekš minētajiem principiem dokumenta ietvaros tiek konkretizēts ar noteiktām jomām. Tā piemēram, viens no apakšpunktiem paredz veselības uzlabošanu, kurš sevī ietver pieejas uzlabošanu dzeramajam ūdenim un sanitāro apstākļu uzlabošanu, seksuālās un reproduktīvās veselības uzlabošana, HIV/AIDS izplatības samazināšana⁶¹ u.c.

Valsts ir identificējusi konkrētas cilvēku grupas, uz kurām tiek likts lielākais uzvars. Šīs grupas ir nabadzīgajās valstīs dzīvojošās sievietes un meitenes, kā arī cilvēki, kas saskaras ar apspiestību. Šīs grupas ir iespējams tiešā veidā saistīt ar iepriekš minētajām sešiem Zviedrijas attīstības sadarbības pamatprincipiem. Attīstības sadarbība ir tieši vērsta uz darbu ar indivīdiem- tikai paši indivīdi ir tie, kas spēj panākt izmaiņas un situāciju uzlabošanā nabadzīgajās valstīs.

Zviedrijas attīstības sadarbība, kā tika parādīts iepriekš, ir balstīta uz konkrētām jomām. Dokumentā tiek uzsvērts, ka tieši šāda pieeja ir svarīga, lai sasniegtu rezultātus. Šajās konkrētajās jomās tiek piesaistīti labākie valsts eksperti, kā arī tās ir jomas, kurās valstij ir pieredze un iespējas sniegt labāko palīdzību citām valstīm. Valsts lielu nozīmi piešķir tiešai komunikācijai ar cilvēkiem, kas dzīvo nabadzībā palīdzību saņemošajās valstīs. Tieši šie cilvēki ir tie, kas visprecīzāk spēj noteikt, kurās jomās viņiem ir nepieciešama palīdzība, kā arī tas rada cilvēkiem sajūtu, ka viņi ir sadzirdēti, uzklausi, spēj ietekmēt procesus un paši kaut nelielā mērā piedalīties savas valsts attīstībā.

Zviedrijas attīstības sadarbības īstenošanā svarīgs ir efektivitātes komponents. Valdība to īstenojot ievēro pārskatāmības un atvērtības principus, aktīvi sadarbojas ar citiem aktieriem, kā arī izmanto inovācijas palīdzības sniegšanā. Attīstības sadarbība ir uz rezultātiem vērsta, tāpēc svarīgs aspekts valstij ir ieguldīto rezultātu mērīšana, kā arī efektivitātes pārbaudīšana.

Attīstības palīdzības dokumentos Zviedrija uzsver divu valstu grupas- valstis ar vidēju ienākumu līmeni un valstis ar zemu ienākumu līmeni. Valstis ar vidēju ienākumu līmeni ir tās, kas pašas ir spējīgas ekonomiski attīstīties un novērst nabadzību savā valstī, jo šīs valstis

---

⁶⁰ Aid Policy Framework- the Direction of Swedish Aid. (2014, March 13). Retrieved April 3, 2015, from <http://www.government.se/content/1/c6/24/28/99/5718b7f6.pdf>

⁶¹ ⁶¹ Aid Policy Framework- the Direction of Swedish Aid. (2014, March 13). Retrieved April 3, 2015, from <http://www.government.se/content/1/c6/24/28/99/5718b7f6.pdf>

parasti ir tās, kuru īpašumā ir dažādi resursi, kurus efektīvi izmantojot iespējams panākt vēlamu efektu. Valstis ar zemiem ienākumiem ir tās, kurām Zviedrija ir gatava sniegt palīdzību, jo šīm valstīm, lai panāktu ekonomisko izaugsmi, kas ir nabadzības novēršanas pamats, ir jāveic vairākas reformas dažādās jomās.

Zviedrija uzsver, ka veidojot attīstības sadarbības stratēģiju, svarīgi ir veikt pastāvošās situācijas analīzi un izpēti, lai veidotu aktuālu un pasaules situācijai atbilstošu pieeju. Galvenie izaicinājumi, kurus Zviedrija ir uzsvērusi "Aid Policy Framework- the direction of Swedish Aid" dokumentā, ir tirdzniecības liberalizācija, iedzīvotāju skaita pieaugums, izaicinājumi veselības jomā un dažādu slimību izplatība, bruņotu konfliktu esamība, kā arī klimata pārmaiņu radītās sekas.

Arī divpusējā Zviedrijas attīstības sadarbība nedarbojas atrauti no starptautiskās attīstības sadarbības. Dokumentos tiek uzsvērtā Zviedrijas prioritāšu savienojamība ar starptautiskajā līmenī veiktajām vienošanām un dokumentiem, kas regulē attīstības sadarbību.

5.2. Somija

Dokuments, kas regulē attīstības sadarbību Somijā ir 2012. gadā Somijas ārlietu ministrijas pieņemtā "Somijas attīstības politikas programma." Attīstības sadarbība šajā dokumentā tiek minēta kā galvenais valsts ārpolitikas un drošības elements. Jau dokumenta sākumā ir skaidri redzams galvenais princips, kas vada valsts attīstības sadarbību- tā ir cilvēktiesību pieeja.

Somijas savā attīstības sadarbības dokumentā plaši neskaidro motivāciju, kāpēc tai vajadzētu sniegt palīdzību nabadzīgajām valstīm. Par morāla pienākuma klātesamību var spriest pēc dažādiem netiešiem apgalvojumiem dokumentā. Tāds, piemēram, ir pirmās nodaļas nosaukums "kopīga atbildība, kopīgas intereses"⁶². Dokumentā tiek uzsvērts, ka valsts strādā, lai uzlabotu nabadzīgo cilvēku dzīves apstākļus, kas saistāms ar empātiju, tāpēc arī moralitāti.

Lai noskaidrotu Somijas attīstības sadarbības iemeslus, papildus tika analizēts dokuments "Valdības ziņojums par attīstības sadarbības ietekmi un sekām". Arī šajā dokumentā Somijas attīstības sadarbības iemesli nav skaidri minēti, tomēr morālā pienākuma iezīmes sastopamas arī šeit: "Somijas attīstības sadarbības pamatā ir ticība tam, ka katrai

---

⁶² Ministry for foreign affairs of Finland. (2012). *Finland's Development Policy Programme 2012*. Retrieved 10 May, 2015, from <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=251855&nodeid=15457&contentlan=2&culture=en-US>

personai ir tiesības uz labu dzīvi”. Nabadzības mazināšana pasaulē tiek uzskatīta par starptautisku, tostarp arī Somijas, pienākumu.

Valsts kā galvenos mērķus attīstības sadarbības programmai min “stiprināt starptautisko stabilitāti, drošību, mieru, taisnīgumu, kā arī likuma spēka, demokrātijas un cilvēktiesību veicināšana.”⁶³ Tās attīstības sadarbība tiek veidota, lai mazinātu nabadzību un nevienlīdzību pasaulē. Valsts galveno uzsvaru liek uz galējās nabadzības mazināšanu pasaulē. Kā galvenais nabadzības cēlonis tiek minēti tieši pārkāpumi cilvēktiesībās, kas arī ir izvēlētas par galvenajām prioritātēm Somijas attīstības sadarbības politikā. Galvenais attīstības sadarbības mērķis ir panākt, ka pakāpeniski, īstenojot noteiktas aktivitātes, attīstības sadarbība kļūs lieka un attīstības valstis vairs nebūs atkarīgas no starptautiskās palīdzības. Tā uzsver, ka attīstības sadarbības galvenais mērķis ir panākt nabadzīgākās valsts ekonomikas “iekustināšanu”.

Cilvēktiesības tiek uzsvērtas kā galvenā prioritāte Somijas attīstības sadarbībā, kas sevī ietver gan politiskās, gan ekonomiskās, sociālās un kulturālās brīvības. Valstu attīstību ir iespējams sasniegt tikai tad, kad indivīdi zina savas cilvēktiesības un valsts institūcijas tās ievēro un īsteno attiecībā uz saviem iedzīvotājiem. Valsts aktivitātes galvenokārt skar četras jomas, kas ir, demokrātisku sabiedrību attīstība, kuras darbojas saskaņā ar cilvēktiesību principiem, atbalsts “zaļajai ekonomikai”, dabas aizsardzība un dabas resursu saprātīga vadība, kā arī cilvēku attīstība. Pamatprincipi, uz kuriem tiek balstīta attīstības sadarbība, ir: dzimumu līdztiesība, klimata ilgtspēja un nevienlīdzības mazināšana.

Jau pašā sākumā valsts atsaucas uz ANO Tūkstošgades Mērķiem kā svarīgu komponentu valsts attīstības sadarbības īstenošanā, kuros valsts grib aktīvi iesaistīties. Valsts arī uzsver reģionālās sadarbības nozīmi attīstības sadarbībā. Zviedrija min dokumentos to, ka daudzpusējā sadarbība ir nozīmīga, un ka tuvākajā nākotnē valsts plāno vairāk attīstīt daudzpusējo sadarbību. Somija galvenokārt uzsver divas starptautiskas organizācijas, caur kurām īsteno attīstības sadarbību- ANO un ES. Šīs organizācijas tiek uzskatītas par svarīgām, jo ar to palīdzību ir iespējams sasniegt tos mērķus, kurus valsts, darbojoties individuāli un divpusēji, nespētu pilnvērtīgi sasniegt. Valsts arī uzsver sadarbības ar citām ziemeļvalstīm nozīmi, jo uzskata šīs valstis par pieredzējušām donorvalstīm, uz kurām ir iespējams paļauties.

---

⁶³ Ministry for Foreign affairs. (2012). *Finland's Development Policy Programme Government Decision in Principle* 16 February 2012. Retrieved 4 May, 2015, from <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=251855&nodeid=15457&contentlan=2&culture=en-US>

Somijas attīstības sadarbības partnervalstis tiek izvēlēti ar īpašu uzmanību un sadarbība tiek veidota ilgtermiņā, lai novērstu palīdzības fragmentēšanos. Somija uzsver, ka tikai katra valsts pati ir atbildīga par savu attīstību. Valsts attīstības sadarbībai ir izvēlējusies valstis, kas ne tikai ir attīstības valstis, bet ir parādījuši vēlmi attīstīties un cīnīties ar nabadzību. Valstij ir jāizrāda iniciatīva un vēlme mācīties un maksimāli iegūt no Somijas palīdzības. Partnervalstu valdībām ir jāparāda, ka viņas grib kļūt demokrātiskas, atbalsta vienlīdzības principus, atbalsta labas pārvaldības principus, kā arī cilvēktiesības. Partnervalstis visbiežāk ir valstis ar zemiem ienākumiem. Valsts cenšas samazināt attīstības sadarbību ar vidēju ienākumu valstīm. Par savām partnervalstīm Somija ir izvēlējusies vismaz attīstītās valstis, kas cieš no nabadzības Āfrikā un Āzijā- Etiopija, Kenija, Mozambika, Nepāla, Tanzānija, Zambija un Vjetnama, Nikaragva, Palestīnas teritorijas un Dienvidsudāna.⁶⁴

5.3. Dānija

Dānijas attīstības sadarbības stratēģijas nosaukums ir “Tiesības uz labāku dzīvi”. Jau stratēģijas nosaukumā ir manāmas empātijas iezīmes, kas turpinās dokumentā: “kad attīstības sadarbība ir sekmīga, no tā iegūst tie miljoni cilvēki, kuriem ir tiesības uz labāku dzīvi, bet kuri šobrīd vien sapņo par to.” Lai gan valsts uzsver, ka tajā pat laikā no attīstības sadarbības iegūst gan pati Dānija, gan ES un citas starptautiskās sistēmas vienības, tomēr pēc šiem apgalvojumiem valsts atkal atgriežas pie iepriekš minētā, uzsverot: “tomēr tas ir, pirmkārt, un, galvenokārt, ieguldījums taisnīgākā pasaulē.”⁶⁵ Dānija atzīst, ka ir viena no turīgākajām pasaules valstīm ar ilgām demokrātijas un cilvēktiesību tradīcijām, valsts, kura darbojas, lai nodrošinātu labklājību arī neaizsargātākajiem tās iedzīvotājiem. Tieši šie iemesli ir tie, kas, Dānijas prāt, padara valsti par atbildīgu cīņai pret nabadzību pasaulē.

Dānijas attīstības sadarbības pamatā ir divas sastāvdaļas- cilvēktiesības un ekonomiskā izaugsme. Stratēģijas pamatā ir ideja, ka cilvēktiesības, kas nodrošina resursu pārdali un ekonomiskā izaugsme ir tie divi lielumi, kas spēj valstīs apturēt nabadzību. Valsts attīstības sadarbībai ir izvēlējusies cilvēktiesību pieeju. Attīstības sadarbības pamats tiek balstīts uz cīņu ar nabadzību un cilvēktiesību izplatīšanas ideju. Apstākļos, kad tiek ievērotas visas cilvēktiesības, resursu pārdale notiek taisnīgi, kas tālāk veicina valsts attīstību.

---

⁶⁴ Ministry for foreign affairs of Finland. (2012). *Finland's Development Policy Programme 2012*. Retrieved 10 May, 2015, from

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=251855&nodeid=15457&contentlan=2&culture=en-US>

⁶⁵ The Danish government. (2012). *The Right to a Better Life: Strategy for Denmark's Development Cooperation*. Retrieved 10 May, 2015, from http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Danida/Goals/Strategy/13287_DANIDA_strategiformidling_UK_web%20NY.jpg

Valsts uzsver “zaļās” ekonomiskās izaugsmes nepieciešamību, jo tikai tādā veidā ir iespējams ilgtermiņā valstī izskaust nabadzību. Tālāk šīs divas jomas tiek iedalītas četrās daļās: cilvēktiesības un demokrātija, sociālais progress, “zaļā” izaugsme, stabilitāte un aizsardzība. Katrai daļai ir paredzētas savas aktivitātes un noteiktas darbības.

Cilvēktiesību un demokrātijas jomā Dānija ir paredzējusi vairākas aktivitātes. Cilvēktiesību pārkāpumi tiek uzskatīti par vienu no galvenajiem cēloņiem valsts sliktās ekonomiskās un sociālās situācijas pastāvēšanai. Spēcīgas demokrātijas pamats var tikt veidots uz stabilas pilsoniskās sabiedrības pamata, brīvu mediju un neatkarīgu institūciju pastāvēšanas. Tieši šī iemesla dēļ, attīstības sadarbības viens no aspektiem šajā grupā ir vērsts uz institūciju darbu. Atbalsts tiek sniegts arī tām institūcijām, kas savā ikdienā darbojas ar cilvēktiesību jautājumiem. Vēl svarīgi aspekti šajā grupā ir dzimuma līdztiesības veidošana, Svarīgs ir arī aspekts, ka Dānijas mērķis ir cīnīties pret prettiesisku dabas resursu izmantošanu nabadzīgajās valstīs. Attīstības sadarbībai ir jābūt efektīvai, un tās rezultātiem ir jābūt izmērāmiem. Veiksmīgas attīstības sadarbības pamatā ir aktivitātes noteikto prioritāšu ietvarā.⁶⁶

5.4. Vācija

Vācijas attīstības sadarbību koordinē dažādi oficiālie dokumenti- valsts ir izstrādājusi konkrētus dokumentus noteiktās attīstības sadarbības jomās, kā arī atsevišķus dokumentus konkrētām valstīm, kurām tiek sniegta palīdzība. Šādi dokumenti, piemēram, ir “Korumpcijas novēršana un integritāte Vācijas attīstības politikā”, “Cilvēktiesības Vācijas attīstības sadarbībā”, “Vācijas attīstības sadarbība ar Kambodžu” u.c.

Savos attīstības sadarbības dokumentos, Vācija vairākkārt uzsver un piemin ANO Tūkstošgades attīstības mērķus. Īstenojot attīstības sadarbību, valstij ir svarīgi ievērot to, ko tā ir uzņēmusies šī dokumenta ietvaros. Stratēģijas dokumentos ANO tiek atkārtoti minēti kā galvenā attīstības sadarbības institūcija. Sadarbībai ar dažādām starptautiskajām institūcijām un citiem donoriem tiek piešķirta liela nozīme. Valstis divpusējos un daudzpusējos veidos iegulda lielus līdzekļus attīstības sadarbībā. Vācijas prāt, ir jāpievērš lielāka uzmanība nevis līdzekļu apjoma palielinājumam, bet gan tieši efektivitātei un tam, lai donoru aktivitātes savā starpā nepārklātos. Arī valsts iekšienē darbojas vairāki aktori, kas saistīti ar starptautiskās

---

⁶⁶ The Danish government. (2012). *The Right to a Better Life: Strategy for Denmark's Development Cooperation*. Retrieved 10 May, 2015, from http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Danida/Goals/Strategy/13287_DANIDA_strategiformidling_UK_web%20NY.jpg

palīdzības sniegšanu. Vācija uzskata par savu pienākumu viņus apmācīt un iepazīstināt ar labas palīdzības sniegšanas principiem.

Attīstības sadarbību valstī regulē dokuments "Vācijas attīstības sadarbības darbs". Tā pamatā ir moto: "Viena pasaule- mūsu atbildība"⁶⁷. Šajā Vācijas Federālās Ekonomikās sadarbības un attīstības ministrijas sagatavotajā dokumentā ir minēti vairāki emocionāli, empātiski un morāli faktori, kuru pamatā Vācija veic attīstības sadarbību, kā, piemēram, "tāpēc, ka mēs nevaram pieļaut tūkstošiem mazu bērnu nāves katru gadu", "tāpēc, ka mums ir vajadzīga taisnīgāka pasaule", "tāpēc, ka mūsdienu problēmas nebeidzas pie Vācijas vai Eiropas robežas", "tāpēc, ka tas glābj dzīvības", "tāpēc, ka tas mazina badu un nabadzību. Tāpēc, ka tas palielina zināšanas un izglītību." "Tāpēc, ka mēs esam atbildīgi par to, ko mēs darām, un par to, ko mēs nedarām." u.c.⁶⁸

Jau iepriekš tika minēts tas, ka Vācija savos attīstības sadarbības dokumentos lielu uzsvaru liek tieši uz ANO Tūkstošgades attīstības mērķu izpildi. Arī dokuments "Vācijas attīstības sadarbības darbs" sākas tieši ar šo mērķu uzskaitīšanu un to, kas līdz šim ir paveikts šajā jautājumā. Apstiprinājumam tiek izmantoti dažādi statistikas dati un fakti.

Dokumentā tiek noteiktas Vācijas attīstības sadarbības prioritātes. Tās ir: izglītība, enerģijas un klimata aizsardzība, pārtikas drošība un zemkopība, miers un drošība, dzeramā ūdens pieejamība un atkritumu apsaimniekošana, ilgtspējība uzņēmējdarbības attīstība, ievērojot cilvēktiesības, demokrātiju, pilsoniskā sabiedrība, dažādas aktivitātes veselības uzlabošanas jomā, tai skaitā HIV/AIDS apkarošana.⁶⁹

Daudzpusējās attīstības sadarbības sniegšana kā efektīvākais veids palīdzības sniegšanai tiek pieminēts arī šajā dokumentā. Vācijas dalība organizācijas tiek uzskatīta par papildus veidu, kurā sniegt attīstības sadarbību, citā- daudzpusējā veidā. Valsts uzskata, ka efektīvu daudzpusējo palīdzību var nodrošināt tikai tad, kas komunikācija starp visām procesā iesaistītajām pusēm ir efektīva. Kā galvenās organizācijas tiek minētas ANO, ES un EDSO. Atzinīgi tiek novērtēts tieši ES darbs, apgalvojot, ka ES attīstības sadarbību sniedz teju jebkurā vietā uz zemeslodes.

Vācija uzskata, ka attīstības sadarbībai ir jābūt tālejošai. Tā nevar balstīties tikai uz īstermiņa risinājumiem un palīdzības sniegšanu pēkšņās krīzes situācijās. Attīstības

---

⁶⁷ Federal ministry for economic cooperation and development. (2014). *German Development Cooperation Work*. Retrieved 29 April, 2015, from https://www.bmz.de/en/publications/topics/development_policy/Materialie239_ez.pdf

⁶⁸ Turpat.

⁶⁹ Turpat.

sadarbības svarīgs pamats ir savlaicīga krīžu paredzēšana un novēršana, kas darbojas vienlaicīgi ar spēju reaģēt negaidītās krīzes situācijās. Viena no pazīstamākajām Vācijas attīstības sadarbības programmā ir korupcijas novēršanas programma. Tās pamatā ir uzskats, ka attīstības sadarbība nespēs darboties veiksmīgi un nest pilnvērtīgus rezultātus tik ilgi, kamēr palīdzību saņemošajās valstīs pastāv korupcija, kas liedz konkrētiem mērķiem novirzītajiem līdzekļiem darboties tiem paredzētajā nolūkā.

Vācijas attīstības sadarbības stratēģijas pamatā mijiedarbojas divi galvenie iemesli, kāpēc valsts iegulda līdzekļus attīstības sadarbībā. No vienas puses tās ir prasības, kuras valstij ir jāizpilda dažādu starptautisko vienošanos ietvaros, no otras puses tas ir morālais pienākums. Stratēģijā skaidri tiek pausts solidaritātes un morāles pamats: “Galvenais mērķis ir palīdzēt cilvēkiem, kuri cieš no grūtībām... Humanitārā palīdzība ir etniskās atbildības un starptautiskās solidaritātes zīme ar cilvēkiem”.⁷⁰

Pastāv vairāki principi, kurus ievēro Vācija īstenojot savu attīstības sadarbību, tie ir, piemēram, pēc iespējas mazāks birokrātijas līmenis, veicināt sadarbību ar partneriem, spēcīnāt krīzes reaģēšanas spējas, veicināt kvalitātes kontroles mehānismu izveidi un starptautisko palīdzības koordināciju. Attīstības sadarbība tiek balstīta uz tādiem humānisma principiem, kā cilvēcīgums, neitralitāte, neatkarība un objektivitāte.

Stratēģijas ietvaros tiek runāts arī par tādu jēdzienu, kā humānā diplomātija. Tās pamatā ir humānās palīdzības nepieciešamības idejas un tās principu izplatīšana. Vācija šo aktivitāti uzskata par nozīmīgu, lai piesaistītu jaunus donorus. Tradicionāli līdzekļi attīstības sadarbībai nāk no Rietumu valstīm. Humānā diplomātija ir rīks, kuru ir iespējams izmantot, lai piesaistītu citas valstis attīstības sadarbības īstenošanā. Vācija ir izdevusi īpašu dokumentu, kas skar jautājumu un centienus paplašināt partneru tīklu pasaulē.

5.5. Igaunija

Igaunija ir valsts, kuras attīstības sadarbības aizsākumi meklējami 2003. gadā. Šī valsts bija pirmā no Baltijas valstīm, kas aizsāka attīstības sadarbību. Igaunija uzsver, ka tās īstenojamā attīstības sadarbībā tiek ievērotas starptautiskās tiesības un starptautiskie principi. Attīstības sadarbības jomā Igaunija izšķir divus jēdzienus- attīstības sadarbību un humanitāro palīdzību. Oficiālie dokumenti nosaka šo abu jēdzienu nozīmi- attīstības sadarbība sevī ietver gan attīstības palīdzību (finansiāla vai materiāla palīdzība, kas tiek sniegta saņēmējvalstij),

---

⁷⁰ Federal foreign office. (2012). *Strategy of the Federal Foreign Office for Humanitarian Assistance Abroad*. Retrieved 29 April, 2015, from http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/634144/publicationFile/177842/121115_AA-Strategie_humanitaere_hilfe.pdf

gan humāno palīdzību. Humānā palīdzība ir tā, ko valsts sniedz citām valstīm cilvēku vai dabas radītu seku likvidācijai.⁷¹

Igaunija attīstības sadarbības dokumentā min, ka tā ar palīdzības sniegšanu attīstības valstīm vēlas panākt, ka valsts kļūst par unikālu donoru starptautiskajā sistēmā, tā kļūst atpazīstama ar savu palīdzību visā pasaulē, kā arī tāda donorvalsts, ar kuru labprāt sadarbojas attīstības valstis. Mērķi panākt Igaunijas atpazīstamību un nostiprināt valsts pozīciju starptautiskajā sistēmā mijas ar morāliem mērķiem, piemēram, piedalīties pasaules nabadzības mazināšanā. Valsts dokumentā atzīst, ka procesi, kas šobrīd norisinās nabadzīgākajās pasaules valstīs, atstāj iespaidu uz visu pasauli, tostarp arī Igauniju, un valsts nevar nereagēt uz šiem izaicinājumiem.

Igaunijas attīstības sadarbības pamatā darbojas princips par to, ka valsts iesaistās tajās attīstības sadarbības jomās un palīdzību sniedz tām valstīm, ar kurām Igaunija var dalīties savā pieredzē- tās ir attīstības valstis un valstīm, kuru ekonomikas ir pārejas stadijā. Valsts ir gatava dalīties reformu pieredzē, kuras tā pati reiz veikusi, lai kļūtu par demokrātisku valsti, kas ir starptautiskās sistēmas sastāvdaļa un pilnvērtīga starptautisko organizāciju biedre.

Viens no galvenajiem dokumentiem, kas regulē Igaunijas attīstības sadarbību ir "Igaunijas attīstības sadarbības principi", kas pieņemts 2003. gadā. Lai gan kopš šī dokumenta pieņemšanas ir pagājuši vairāk nekā desmit gadi, tas joprojām ir spēkā esošs un saistošs. Šajā dokumentā ir konkretizēta valsts attīstības sadarbības tehniskā puse- minēti finansēšanas mehānismi, divpusējā sadarbība, attīstības sadarbības īstenošana un principi.

Savā attīstības sadarbībā Igaunija min četrus aspektus, kas virza valsts politiku- politisko, ekonomisko, morālo un kulturālo aspektu. Igaunija uzsver to, ka kādreiz tā ir attīstījusies ar starptautiskās palīdzības atbalstu, šobrīd valsts morālais pienākums ir palīdzēt tām valstīm, kas šobrīd atrodas tādā stāvoklī, kādā Igaunija atradās agrāk. Attīstības sadarbības īstenošana tiek uzskatīta par politisku instrumentu valsts ārpolitikas mērķu sasniegšanai un attiecību veidošanai ar palīdzību saņemošajām valstīm. Igaunijas ieguvums, īstenojot attīstības sadarbību, ir tirdzniecības sakaru veidošana un attīstīšana ar valstīm. Valsts kultūras izplatīšana ir vēl viens aspekts ieguvumiem no attīstības sadarbības.

Šobrīd aktuāls ir arī dokuments "Attīstības sadarbības un humanitārās palīdzības stratēģija 2011.-2015." Šis dokuments ir sadalīts divās daļās- viena no tām veltīta attīstības sadarbībai, otra- humānajai palīdzībai. Šajā dokumentā minētais attīstības sadarbības mērķis

---

⁷¹ Ministry of foreign affairs of the Republic of Estonia. (2003). *Principles of Estonian Development Cooperation*. Retrieved 2 May, 2015, from <http://vm.ee/en/principles-estonian-development-cooperation>

sakrīt ar iepriekš analizētajā dokumentā “Igaunijas attīstības sadarbības principi” minēto. Valsts attīstības sadarbības jomā atzīmē vairākas prioritātes- galvenā mērķgrupa attīstības valstīs ir sievietes un bērni.⁷²

Valsts uzsver daudzpusējo attīstības sadarbību, kā neatņemamu sastāvdaļu. Igaunija to uzskata par iespēju valstij kļūt par neatņemamu starptautisko organizāciju sastāvdaļu, kā arī veiksmīgāk tajās integrēties. Par galveno attīstības sadarbības mērķi valsts min nabadzības izskaušanu pasaulē un darbību veikšanu, kas palīdzētu sasniegt ANO Tūkstošgades mērķus. ANO Tūkstošgades mērķiem valsts pievērš lielu uzmanību, pieminot tos vairākkārt. Valsts uzsver nepieciešamību sadarboties, sevišķi ar tādu organizāciju kā ANO un ES.

Igaunijas attīstības sadarbība koncentrējas uz septiņām valstīm- Moldovu, Gruziju, Ukrainu, Afganistānu, Armēniju, Baltkrieviju un Azerbaidžānu.⁷³

5.6. Latvija

Latvijas attīstības sadarbību regulē dokuments “Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes laika posmam no 2011. gada līdz 2015. gadam”. Pēc šī dokumenta analīzes var secināt, ka valsts lielu uzmanību velta tieši starptautiskajai sadarbībai palīdzības sniegšanā.

Ir svarīgi atzīmēt, ka dokumentā pirmā nodaļa tiek veltīta tieši finansiālajiem aspektiem un starptautisko saistību izpildei, tikai pēc tam seko attīstības sadarbības mērķi un prioritātes. Valsts ir definējusi trīs attīstības sadarbības mērķus, kas var tikt raksturi kā vairāk valsts nacionālo interešu īstenošana. Mērķi sevī ietver valsts ārpolitikas interešu īstenošanu, stiprinot donora lomu, iegūt lielāku sabiedrības atbalstu attīstības sadarbībai, kā arī izpildīt starptautiskās saistības.⁷⁴ Attīstības sadarbība tiek saskatīta kā instruments valsts atpazīstamības palielināšanai starptautiskajā sistēmā, kā arī ieguvumu privātajam sektoram, kas rodas no jauniem tirgiem partnervalstīs.

Latvijas attīstības sadarbības prioritātes ir cilvēkdrošība un cilvēktiesības. Arī prioritāšu sadaļā valsts detalizētāk neveic prioritāšu un aktivitāšu skaidrojumu, bet gan turpina izskaidrot starptautiskās saistības, piemēram, atsaucoties uz Parīzes deklarāciju, OECD vadlīnijas u.c. Sadarbības jomas valsts izvēlējusies izvērtējot aktuālos globālos izaicinājumus,

---

⁷² Ministry of foreign affairs republic of Estonia. (2010). *Strategy for Estonian Development Cooperation and Humanitarian Aid 2011-2015*. Retrieved 6 May, 2015, from http://vm.ee/sites/default/files/content-editors/Arengukava2011-2015_ENG.pdf

⁷³ Ministry of foreign affairs of the Republic of Estonia. (2003). *Principles of Estonian Development Cooperation*. Retrieved 2 May, 2015, from <http://vm.ee/en/principles-estonian-development-cooperation>

⁷⁴ Ministru kabinets. (2011). *Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes laika posmam no 2011. gada līdz 2015. gadam*. Retrieved 13 May, 2015, from <http://www.mfa.gov.lv/data/file/AS1.pdf>

kā arī ņēmusi vērā dažādas ES līmeņa vienošanās palīdzības sniegšanā. Tās ir: “Demokrātija, cilvēktiesības, laba pārvaldība, tiesiskums, atbalsts ekonomikas un institucionālām reformām.. Sociālā kohēzija un nodarbinātība, migrācija, plaša pieeja energoresursiem, ilgtspējīga energoresursu attīstība, nodrošinājums ar dzeramo ūdeni, infrastruktūra u.c.”⁷⁵

Divpusējās sadarbības sadaļā tiek uzsvērta nepieciešamā sadarbība ar partnervalstu valdībām, kā arī tas, ka sniedzot palīdzību ir jāņem vērā palīdzību saņemošās valsts plāni. Palīdzība tiek uzskatīta kā papildus elements valsts attīstībai, uzsverot, ka pašas valstis ir tās, kuras ir atbildīgas par savu attīstību. Divpusējā sadarbībā iesaistītie aktori ir dažādi- sākot ar nevalstiskajām organizācijām un privātajām organizācijām, beidzot ar valsts institūcijām. Arī šajā sadaļā tiek akcentēts tas, ka Latvijas sabiedrība ir tā, kas var iegūt no palīdzības sniegšanas, jo tādā veidā tie, kas darbojas šajā jomā var iegūt dažādas kompetences un pieredzi.

Latvija attīstības sadarbībai ir izvēlējusies Balkānu un NVS valstis- valstis, kurās valsts spēj atstāt pievienoto vērtību un ar kurām sadarbojoties jau ir izveidojusies pozitīva pieredze. Uzsvars tiek likts uz ES Austrumu partnerības un Centrālāzijas valstīm. Sadarbība notiek arī ar valstīm, kurās atrodas Latvijas militārais kontingents vai civilie eksperti. Palīdzība tiek sniegta Ukrainai, Moldovai, Gruzijai, Baltkrievija, Kirgizstāna, Tadžikistāna un Uzbekistāna.

Latvijas savu attīstības sadarbību tiešā veidā saista ar multilaterālisma pieeju. Jau pašā dokumenta sākumā tiek dota atsauce uz ES kā globālu spēlētāju un lielāko attīstības sadarbības sniedzēju, kas tiek tiešā veidā saistīts ar Latvijas iesaisti palīdzības sniegšanā- valsts attīstības sadarbība kā ārpolitikas prioritāte izriet no ES ārpolitikas prioritātēm, proti, attīstības sadarbību. Latvija attīstības sadarbību skaidro kā nepieciešamību dažādu valsts starptautisko saistību izpildei, piemēram, dokumentā ir atsauce uz valsts saistībām ANO, kuras paredz, ka arī Lat vijas attīstības sadarbībai līdz 2015. gadam ir jāasniedz vismaz 0,7% apmērus no Nacionālā kopienākuma, savukārt ES prasības paredz vismaz 0,33% lielu līdzekļu piešķiršanu šai jomai. Valsts attīstības sadarbības jomā sevi vairāk akcentē kā ES sastāvdaļu, mazāk kā divpusējās palīdzības sniedzēju. Tiek sniegta arī atsauce uz ANO Tūkstošgades mērķiem.

---

⁷⁵ Ministru kabinets. (2011). *Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes laika posmam no 2011.gada līdz 2015.gadam*. Retrieved 13 May, 2015, from <http://www.mfa.gov.lv/data/file/AS1.pdf>

5.7. Lietuva

Lietuva ir vienīgā no analizētajām Baltijas jūras reģiona valstīm, kurai nav publiski pieejams attīstības sadarbības oficiāls dokuments, tāpēc informācijas iegūšanai un analīzei tiks izmantota Lietuvas attīstības sadarbības mājas lapā www.orangeprojects.lt izvietotā informācija, kā arī ikgadējie attīstības sadarbības kopsavilkumi un apskati, lai nodrošinātu visu astoņu izvēlēto Baltijas jūras reģiona valstu salīdzinošu analīzi.

Arī Lietuva par savu attīstības sadarbību runā kā par starptautisku pienākumu, uzsverot, ka 2004. gadā, kad valsts kļuva par ES dalībvalsti, tā automātiski pievienojās starptautiskajai donoru kopienai. Atsauce uz daudzpusējo sadarbību tiek dota regulāri, piemēram, ir dokumenti, kuros ir apgalvots, ka Lietuvas attīstības sadarbība sākas ar ANO Tūkstošgades mērķiem. Minēta tiek arī daudzpusējā ES attīstības sadarbība. Kā galvenie valsts attīstības sadarbības iemesli tiek minēti valsts vēlme piedalīties demokrātijas un cilvēktiesību izplatīšanā, stabilitātes un drošības uzlabošanā kaimiņreģionos, valsts nacionālās drošības uzlabošanā, kā arī piedalīties dažādu starptautisko organizāciju politiku īstenošanā.⁷⁶

Lietuva savu attīstības sadarbību skaidro ar triju mērķu palīdzību- valsts vēlas veidot dažādas saites ar palīdzību saņemošajām valstīm, piedalīties stabilitātes, drošības un demokrātijas stiprināšanā kaimiņreģionos, stiprināt savu tēlu un vietu starptautiskajā sistēmā. Valsts uzsver četras galvenās darbību prioritātes- laba pārvaldība, demokrātija, cilvēktiesības un likuma spēks. Valsts ir gatava sniegt atbalstu partnervalstīm ekonomiskajā attīstībā, eiointegrācijas procesā, kā arī administratīvo spēju uzlabošanā.

Lietuva savu attīstības sadarbību veido uz pieredzes pamata- tā ir gatava dalīties pieredzē ar citām valstīm, ko tā ieguvusi savas valsts veidošanas un attīstīšanas, reformu, kā arī demokratizācijas procesā.

Valsts galvenās partnervalstis ir četras- Ukraina, Baltkrievija, Moldova un Gruzija. Palīdzība tiek sniegta arī citām valstīm dažādās pasaules vietās- uz daudzpusējās palīdzības bāzes. Dokumentos valsts uzsver, ka svarīgi ir attīstības sadarbību sākt tuvējos reģionos.

Lietuvas attīstības sadarbība ir balstīta tajā, ka valstij ir jāveic aktivitātes, kurās tai piemīt salīdzinošas priekšrocības, kas ir iegūtas pašas valsts veidošanas procesā.

---

⁷⁶ Ministry of foreign affairs of the republic of Lithuania. (2013). *Decade of Growth and Sharing: Lithuanian Development Cooperation since 2003*. Retrieved 10 May, 2015, from http://www.orangeprojects.lt/site/newfiles/files/URM_200x200_13v_FINAL.pdf

Valsts savā attīstības sadarbībā vēlas dalīties pieredzē un zināšanās, kuras ieguvusi caur valsts veidošanas procesu un Eiropas integrāciju.⁷⁷

5.8. Polija

Polijas attīstības sadarbība tiek balstīta uz to, ka katra dokumenta noteiktā perioda laikā tiek noteiktas tematiskās prioritātes, kas vadīs valsts palīdzību. 2012.-2015.gada stratēģijas tematiskās prioritātes ir demokrātija un cilvēktiesības, kas sevī ietver tādas aktivitātes kā likuma spēka stiprināšana, pilsoniskās sabiedrības stiprināšana, dzimuma līdztiesības un labas pārvaldības stiprināšana, mediju vārda brīvības atbalstīšana, kā arī politiskā un ekonomiskā transformācija, kas paredz zemkopības un lauku teritoriju attīstību, vides degradācijas mazināšana, klimata pārmaiņu ietekmes mazināšana, pasākumi korupcijas mazināšanai u.c.⁷⁸ Polijas attīstības sadarbība tiek balstīta starptautiski atzītos attīstības sadarbības un palīdzības sniegšanas principos, kā piemēram, Efektīvas humānās palīdzības principiem (Good Humanitarian Donorship principles GHD).

Valsts īstenotās attīstības sadarbības mērķis ir sniegt ieguldījumu attīstības valstu ilgtspējīgas attīstības veidošanā, uzlabojot politisko, ekonomisko un sociālo situāciju. Valsts uzsver, ka galvenais rīks valsts attīstībai ir cilvēktiesību ievērošana, kas sevī ietver stabilu institūciju izveidi. Polija savā attīstības sadarbībā uzsver nepieciešamību sniegt atbalstu gan savām kaimiņvalstīm, gan valstīm, kas atrodas lielākā attālumā. Izvēloties palīdzību saņemošās valstis, Polija konkrēti izvērtē valsts nepieciešamības, lai sniegtu noderīgu palīdzību. Kā arī dokumentā tiek uzsvērts, ka Polija sniedz palīdzību ne tikai tajās valstīs, kurās ir notikusi negaidīta nelaime un radusies krīze, valsts arī darbojas tur, kur krīze ir notikusi senāk un kurās daudzas donorvalstis vairs nesniedz palīdzību.

Palīdzību saņemošās valstis tiek iedalītas divās grupās- vienu grupu veido sešas Austrumpartnerības valstis (Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Moldova, Gruzija, Ukraina), otru 13. Otrās grupas valstis tika izvēlētas balstoties uz diviem kritērijiem- pirmkārt, tās ir visnabadzīgākās reģiona valstis, otrkārt, grupā ir tādas valstis, kuras dažādu iemeslu dēļ nesaņem ievērojamu palīdzību no citām donorvalstīm. Otrajā grupā ietilpst vairākas Āfrikas valstis (Etiopija, Kenija, Ruanda, Uganda, Somālija, Tunisija, Lībija u.c.), kā arī Afganistāna, Kirgizstāna un Tadžikistāna, Palestīna.

⁷⁷ Development cooperation department ministry of foreign affairs. (n.d.). *Implementation of Lithuanian Development Cooperation Policy*. Retrieved 12 May, 2015, from <http://www.orangeprojects.lt/site/?page=10>

⁷⁸ (2011.). Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland Department of Development Cooperation Website. *Multiannual Development Cooperation Programme 2012-2015*. Retrieved April 22, 2015, from https://www.polskapomoc.gov.pl/files/dokumenty_publicacje/PW_EN-po_reas.pdf

Polija palīdzību saņemošajās valstīs ir izveidojusi valstu specifiskus pasākumus balstoties uz to, kas konkrētajai valstij ir nepieciešamākais, tāpēc attīstības sadarbības programmas atšķiras no valsts uz valsti. Piemēram, Armēnijā palīdzība tiek sniegta sabiedrības grupām, kas atrodas mazāk labvēlīgos apstākļos, vides aizsardzība un zemkopība un lauku attīstība. Palestīnā uzsvars tiek likts uz izglītību, sanitārajiem apstākļiem un dzeramā ūdens pieejamību, darba vietu radīšanu. Polijas attīstības sadarbība Tanzānijā un citās Austrumāfrikas valstīs saistās ar veselības aprūpes sistēmas uzlabošanu, dabas aizsardzību, izglītības, sociālās un profesionālās pilnveidošanas īstenošanai.

Polija dokumentā uzsver, ka ar attīstības sadarbības palīdzību valsts veido uzticama partnera tēlu, kas iesaistās globālos procesos, lai uzlabotu drošību un nodrošinātu stabilu starptautisko vidi. Ar iesaistīšanās palīdzību Polija savos iedzīvotājos rada izpratni par to, ka pasaulē viss ir sasaistīts, ka palīdzot citām valstīm, Polija iegulda arī savas valsts stabilitātē un drošībā. Valsts ir uzņēmusies arī vairākas starptautiskas saistības, kas tiek pildītas ar attīstības sadarbību. Tikai pēc šiem iemesliem valsts min, ka šajā jautājumā lomu spēlē arī solidaritātes princips: “Solidaritāte ir Polijas attīstības sadarbības dzinējspēks un galvenais mērķis”.⁷⁹

Polija ir noteikusi galvenos darbības virzienus savā attīstības sadarbības politikā, kas ir šādi: valsts uzsver sadarbības nepieciešamību ar citām donorvalstīm, lai nodrošinātu pēc iespējas labāku subsidiaritātes principa izpildi, kā arī nodrošinātu nepārklāšanos. Sadarbība ir nepieciešama, lai uzlabotu sniegtās palīdzības efektivitāti- svarīga ir arī palīdzības pārskatāmība, regulēšana un rezultātu novērtēšanas iespējas. Uzsvars tiek likts uz cilvēktiesību aizsardzību un vides aizsardzības nepieciešamību, kā arī valdības darbību saskaņošanu attīstības sadarbības jomā.⁸⁰

Pēc Polijas attīstības sadarbības dokumenta var spriest, ka valsts šajā jomā uzmanību pievērš sadarbībai ar citām valstīm. Pirmkārt, svarīga ir daudzpusējā palīdzība, sevišķi ES ietvaros. Tiek uzsvērta arī citu starptautisko organizāciju loma- ANO, EDSO, UNICEF u.c. Tomēr uzsvērta tiek arī nepieciešamā sadarbība ar citām donoru valstīm, lai regulētu to darbības un nodrošinātu efektivitāti. Tiek uzsvērta arī nevalstisko organizāciju iesaiste attīstības sadarbības sniegšanā.

---

⁷⁹ (2011.). Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland Department of Development Cooperation Website. *Multiannual Development Cooperation Programme 2012-2015*. Retrieved April 22, 2015, from https://www.polskapomoc.gov.pl/files/dokumenty_publicacje/PW_EN-po_reas.pdf

⁸⁰ (2011.). Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland Department of Development Cooperation Website. *Multiannual Development Cooperation Programme 2012-2015*. Retrieved April 22, 2015, from https://www.polskapomoc.gov.pl/files/dokumenty_publicacje/PW_EN-po_reas.pdf

Polija savos principos uzsver arī attīstības sadarbības efektivitāte, kam ir nepieciešama dažādu rezultātu izvērtēšanas mehānismu izveidošana. Šī iemesla dēļ tiek īstenotas sadarbības programmu novērošanas, pēc kuras notiek programmas atbilstību novērtēšana un pārbaudīšana. Šo programmu novērošanu neveic pati Polija, bet gan ārpus valsts pastāvoša institūcija.

Jau iepriekš tika minēts, ka viens no Polijas mērķiem, īstenojot attīstības sadarbību, ir sabiedrības informēšana par to, ka pasaulē viss ir saistīts. Tāpēc šī dokumenta noslēgumā ir arī uzskatīti pasākumi, kas tiks īstenoti, lai informētu par valsts īstenotajiem pasākumiem attīstības sadarbības jomā.

6. VALSTU ATTĪSTĪBAS SADARBĪBAS DOKUMENTU SALĪDZINĀJUMS

Valstu attīstības sadarbības oficiālie dokumenti tika analizēti pēc vairākiem aspektiem- pēc valstu motivācijas, mērķiem, prioritātēm, partnervalstīm, nozīmes piešķiršanas daudzpusējai sadarbībai. Šie aspekti tika katras valsts gadījumā izdalīti, lai veiksmīgāk būtu iespējams veikt salīdzinošu analīzi. Šīs nodaļas sākumā tiks aprakstītas katras nacionālās identitātes grupas iekšienē pastāvošās kopīgās iezīmes, tam sekos abu grupu kopīgo un atšķirīgo iezīmju salīdzinājums.

Valstis tika salīdzinātas pēc attīstības sadarbības motivācijas, proti, oficiālajos dokumentos tika apskatīts, kādus iemeslus min valstis savai attīstības sadarbībai. Jāatzīst, ka tikai divām no četrām trešās grupas valstīm dokumentos skaidri bija minēts un izskaidrots, kāpēc valsts veido attīstības sadarbību. Zviedrijas gadījumā motivācija tika izskaidrota detalizēti un vairākkārt- valsts attīstības sadarbības pamatā ir morāls pienākums palīdzēt nabadzīgajām valstīm un mazināt nabadzību pasaulē, jo tā ir viena no bagātākajām valstīm pasaulē. Vācijas motivācija dokumentā tiek skaidrota emocionāli, ar dažādu empātisku vārdu savienojumu izmantošanu, kam bieži sākumā ir vārdu savienojums “jo mēs nevaram pieļaut...” Dānijas un Somijas gadījumā oficiālajos dokumentos nav atsevišķi minēti attīstības sadarbības iemesli, tomēr, iedziļinoties dokumentos, motivāciju ir iespējams izprast. Arī Somijas un Dānijas gadījumā tiek runāts par morāliem iemesliem, to, ka valstis sniedz attīstības sadarbību, lai padarītu pasauli taisnīgāku, mazinātu nabadzību un cilvēku ciešanas. Dānija, līdzīgi kā Zviedrija, uzskata, ka tās atbildība ir piedalīties palīdzības sniegšanā, jo tā ir viena no pasaules turīgākajām valstīm. Dānija arī uzsver to, ka no attīstības sadarbības iegūst arī Dānijas iedzīvotāju, bet tam uzreiz seko apgalvojums, ka svarīgākais tomēr ir morālais iemesls. Tas skaidri parāda, ka trešās grupas valstu vidū attīstības sadarbības motivācija ir morālais pienākums un līdztiesība.

Otrās grupas valstu attīstības sadarbības starpā pastāv līdzīgas iezīmes. Valstu motivācijā manāms tas, ka valstis ar attīstības sadarbības palīdzību vēlas īstenot savas nacionālās intereses. Visizteiktāk tas bija Latvijas gadījumā, kad valsts savu attīstības sadarbību izteikti saista ar starptautisko saistību izpildi, valsts lomas nostiprināšanu, ārpolitisko mērķu sasniegšanu u.c. Pārējo valstu (Lietuvas, Igaunijas un Polijas) gadījumos nacionālās intereses mijās ar morāliem iemesliem. Igaunija ar attīstības sadarbības politiku vēlas kļūt par unikālu donorvalsti un nostiprināt savu pozīciju starptautiskajā sistēmā, kā arī

pedalīties pasaules centienos mazināt nabadzību. Arī Polija šajā pozīcijā skaidri ir piederīga otrajai grupai, jo tā min gan morālus, gan ar nacionālajām interesēm saistītus mērķus.

Valstu motivācijas gadījumā ir skaidri izteikts, ka trešās valstis galvenokārt savos attīstības sadarbības dokumentos min to, ka sniegt palīdzību nabadzīgajām valstīm ir to morāls pienākums, tās atsaucas uz labvēlīgāko situāciju savā valstī, kas rada pienākumu palīdzēt. Šīs valstis reti savos iemeslos min nepieciešamību izpildīt starptautiskās saistības, vai arī to, ka pievienošanās kādai starptautiskai organizācijai ir uzlikusi par pienākumu iesaistīties attīstības sadarbībā. Otrās valstu grupas gadījumā ir iespējams saskatīt pretējas iezīmes- valstis ļoti bieži atsaucas uz to, ka ar iestāšanos ES, piedalīšanās attīstības sadarbībā ir kļuvusi par tās pienākumu. Ar palīdzības sniegšanu tās plāno izpildīt starptautiskās saistības, tostarp tās, kuras uzliek dalība šajās organizācijās, kā arī stiprināt savu lomu starptautiskajā sistēmā un pierādīt, ka valsts ir pilntiesīga starptautiskās sistēmas sastāvdaļa. Lietuva, Igaunija un Polija min arī tādu morālu motivāciju kā nabadzības mazināšana, drošības un stabilitātes veicināšana, demokrātijas izplatīšana, tomēr attiecībā pret nacionālo interešu apjomu attīstības sadarbības motivācijā, morālais aspekts ir salīdzinoši mazāk.

Katra valsts savā attīstības sadarbībā ir minējusi noteiktus darbības virzienus, prioritātes un aktivitātes, kuras tā veic un īsteno partnervalstīs. Trešās grupas valstu starpā ir kopīgas iezīmes šajā jautājumā. Visas no grupas četrām valstīm uzsver demokrātijas un cilvēktiesību izplatīšanas nozīmi savās attīstības sadarbībās. Sevišķi izteikts tas ir Dānijas un Somijas gadījumā. Dānija dokumentos uzsver, ka valsts attīstības sadarbības politikā ir izvēlējusies cilvēktiesību pieeju, jo tikai tad, kad tiek ievērotas cilvēktiesības, notiek resursu pārdale, kas ir tuvākais ceļš uz nabadzības mazināšanu un ekonomisko izaugsmi. Dānijā cilvēktiesībām ir pievienojusi vēl arī ekonomisko izaugsmi. Trešās grupas valstu starpā ir vairāk manāms tas, ka valstis kā attīstības sadarbības prioritāti min cīņu ar klimata pārmaiņām, dažādu aktivitāšu veikšanu, kuru mērķis ir saglabāt vidi, piemēram, ar “zaļās” ekonomikas palīdzību. Zviedrija, Somija un Dānija min vairāk vispārīgas prioritātes, bet Vācija- vairāk praktiskas, piemēram, dzeramā ūdens un atkritumu apsaimniekošana, pārtikas drošība, lauksaimniecība u.c.

Otrās valstu grupas attīstības sadarbībai raksturīgs ir tas, ka šīs valstis savā attīstības sadarbībā izvēlas prioritātes un aktivitātes jomās, kurās tās var sniegt pievienoto vērtību. Parasti tā ir pieredze, kuru valstis ir ieguvušas valsts veidošanas procesā, demokratizācijas un eirointegrācijas ceļā, kā arī veicot dažādas reformas. Valstis ir izvēlējušās vairākas kopīgas prioritātes, kā, piemēram, cilvēktiesības, demokrātija. Lietuva un Latvija ir papildus

izvēlējušās labu pārvaldību, Latvija un Polija- likuma spēka stiprināšanu. Latvija ir izvēlējusies arī cilvēkdrošību, bet Igaunija dzimumu līdztiesību. Polija ir vienīgā no otrās grupas valstīm, kas kā prioritāti min arī klimata pārmaiņas, kā arī pilsoniskās sabiedrības attīstīšanu. Visas otrās grupas valstis savos dokumentos kā prioritāti uzsver palīdzību dažādu reformu veikšanai partnervalstīs.

Abu grupu valstis savās attīstības sadarbības politikās ir izvēlējušās tādas prioritātes kā cilvēktiesības un demokrātiju. Sevišķi izteikti tas ir Dānijas gadījumā, jo valsts savu attīstības sadarbību balsta uz cilvēktiesību pieejas. Trešās grupas valstīm raksturīgā prioritāte ir klimata pārmaiņas, kas raksturīgas tikai vienai no otrās grupas valstīm- Polijai. Vācija ir vienīgā trešās grupas valsts, kas par prioritātēm ir izvēlējusies konkrētas, praktiskas aktivitātes. Otrās grupas valstīm ir raksturīgs tas, ka tās ir izvēlējušās vairākas prioritātes, trešās grupas valstis biežāk koncentrējas uz šaurāku prioritāšu loku. Otrās grupas valstu prioritātes ir saistītas ar to, ka valstis savu attīstības sadarbību sniedz jomās, kurās tām ir pieredze un tās var dot pievienoto vērtību, kas izriet no valstu vēstures un transformācijas procesa, kas prasījis veikt reformas vairākās jomās.

Nākamais salīdzināšanas faktors bija valstis, kurām tiek sniegta attīstības sadarbības palīdzība. Starp trešās valstu grupas izvēlētajām partnervalstīm pastāv līdzība. Viens no faktoriem, uz kura pamata šīs grupas valstis ir izvēlējušās attīstības sadarbības partnervalstis ir valsts nabadzības līmenis. Palīdzība tiek sniegta valstīm ar zemiem ienākumiem. Donorvalstis oficiālajos dokumentos skaidro, ka valstis ar vidējiem ienākumiem netiek izvēlētas par partnervalstīm, jo tām ir pietiekami daudz resursu, lai tās pašas spētu attīstīties. Vislielākais izvēlētais partnervalstu skaits ir Zviedrijai- valsts sniedz palīdzību 33 valstīm, tomēr arī Vācijas partnervalstu skaits ir līdzīgs. Dānijas attīstības sadarbība tiek koncentrēta uz 22 pasaules nabadzīgākajām valstīm. Somijas mērķvalstis ir 8, jo valsts uzskata, ka efektīvāk ir koncentrēt savus līdzekļus uz nelielu valstu skaitu. Vairākas šo donorvalstu partnervalstis pārklājas, tomēr ir arī tādas, kas atšķiras, tomēr valstīm ir kopīgi reģioni, kuriem tiek sniegta attīstības sadarbība.

Otrās grupas valstīm ir raksturīgs mazs partnervalstu skaits. Partnervalstis ir galvenokārt līdzīgas- Ukraina, Moldova, Gruzija, Baltkrievija, Afganistāna. Visbiežāk tās ir Austrumpartnerības valstis. Igaunijas gadījumā vēl tiek pievienota Armēnija un Azerbaidžāna, Latvijas gadījumā- Kirgizstāna, Tadžikistāna un Uzbekistāna. Atšķirības partnervalstu izvēlē ir Polijas gadījumā, jo valsts partnervalstis iedala divās grupās- 6 Austrumpartnerības valstis, kas ir līdzīgas grupas ietvaros, kam tiek pievienotas 13 nabadzīgākās Āfrikas valstis.

Partnervalstu izvēle otrās un trešās valstu grupas ietvaros atšķiras. Trešās grupas valstis biežāk izvēlas visnabadzīgākās pasaules valstis dažādos pasaules reģionos, tostarp Āfrikā, Āzijā un Latīņamerikā, turpretī otrās grupas valstis biežāk izvēlas Austrumpartnerības valstis, kas bieži ir skaidrojams ar iepriekš minēto vēlmi nodot pievienoto vērtību no valstu pieredzes. Polija šajā aspektā sevī ietver gan iezīmes no otrās valstu grupas, gan trešās- valsts partnervalstu sarakstā ir Austrumpartnerības valstis, kas ir raksturīgas otrajai grupai, kā arī nabadzīgākās Āfrikas valstis, raksturīgas trešajai grupai. Tātad, otrās grupas valstis ir izvēlējušās partnervalstis, kurām spēj nodot pievienoto vērtību un savu reformu pieredzi, bet trešās grupas valstis (daļēji arī Polija) izvēlas pasaules nabadzīgākās valstis.

Daudzpusējās attīstības sadarbības nozīmība tika novērota visu astoņu analizēto valstu gadījumos. Visas astoņas Baltijas jūras reģiona valstis uzsvēra ANO Tūkstošgades mērķus un to nozīmību, kā arī uzsvēra, ka attīstības sadarbības politika valstīs tiek veidota saskaņā ar šo starptautisko dokumentu. Kā svarīga tika uzsvērtā arī ES daudzpusējā attīstības sadarbība. Lai gan arī trešās grupas valstis uzsvēra daudzpusējās sadarbības nozīmību, tomēr šo valstu vidū liels uzsvars tiek likts tieši uz divpusējo sadarbību. Turpretī otrās grupas valstis oficiālajos attīstības sadarbības dokumentos lielu uzmanību velta multilaterālajai sadarbībai. Kā tika minēts iepriekš, valstis attīstības sadarbību skata caur starptautisko saistību perspektīvu un biežāk uzver palīdzības sniegšanu caur starptautisko organizāciju darbību.

Starp otro un trešo valstu grupu pastāv atšķirības attīstības sadarbības oficiālo dokumentu nostājās motivācijas, aktivitāšu, partnervalstu, kā arī daudzpusējās sadarbības lomā, kā arī grupu iekšienē bija iespējams identificēt kopīgas iezīmes. Trešās grupas valstu motivācija vairāk tika saistīta ar morālo pienākumu, otrās grupas- ar nacionālajām interesēm un starptautiskajām saistībām. Visām astoņām valstīm prioritātēs raksturīga bija demokrātijas un cilvēktiesību klātesamība. Trešās grupas valstis pievērsa lielāku uzmanību klimata pārmaiņām, bet otrās grupas valstis labai pārvaldībai, likuma spēkam, dažādām reformām. Otrās grupas valstis biežāk kā attīstības sadarbības partnervalstis izvēlējās Austrumpartnerības valstis, trešās grupas valstis (arī Polija)- nabadzīgākās pasaules valstis ar zemiem ienākumiem. Trešās grupas valstis lielāku uzmanību dokumentos velta divpusējai sadarbībai, atsaucoties uz starptautisko organizāciju nozīmību. Otrās grupas valstu gadījumā situācija bija pretēja- starptautiskajām organizācijām tika piešķirta lielāka nozīme.

7. SABIEDRISKĀS DOMAS SALĪDZINĀJUMS

Eiropas aptauja “Eiropas gads attīstībai - pilsoņu skatījumi uz attīstību, sadarbību un palīdzību” tika veikta 2014. gada septembrī. Šī aptauja tika īstenota tāpēc, ka 2015. gads Eiropā tiek uzskatīts par attīstības gadu. Aptaujā piedalījās visas 28 ES dalībvalsts, tostarp visas pētāmās Baltijas jūras reģiona valstis, kas ļauj veikt salīdzinājumu starp aptaujas rezultātiem un sabiedriskajām domām visās septiņās pētījuma valstīs.

Aptaujas mērķis bija noskaidrot sabiedrības viedokļus un nostāju šādos jautājumos – kādi ir galvenie nabadzīgo valstu izaicinājumi, nepieciešamība palīdzēt cilvēkiem attīstības valstīs, informētība par attīstības sadarbību un nepieciešamība palielināt palīdzības apjomus, informētība par Eiropas gadu attīstībai u.c.⁸¹ Pētījuma ietvaros tika salīdzināta arī gados jaunu un vecāku cilvēku viedokļu atšķirības.

Viens no jautājumiem, kas tika uzdots respondentiem, bija par to, cik svarīga, viņuprāt, ir attīstības sadarbība. Uz šo jautājumu respondenti varēja atbildēt ar “ļoti svarīgi”, “svarīgi”, “ne sevišķi svarīgi” u.c. Šajā jautājumā ir vērojamas pirmās nozīmīgākās atšķirības starp abu valstu grupu sabiedriskajām domām. Trešās grupas valstīs (Zviedrija, Somija, Dānija, Vācija) raksturīgs augsts atbildējušo respondentu skaits, kas uzskata, ka attīstības sadarbība ir svarīga. Zviedrijā tā domā 97%, Somijā un Dānijā 85%, Vācijā 91%. Lai gan lielākais vairums otrās grupas valstu respondentu atzīst, ka attīstības sadarbība ir nozīmīga, tomēr tikai vienā no grupas valstīs (Polija, Latvija, Lietuva, Igaunija) – Polijā 88% respondentu to uzskata par nozīmīgu. Pārējās trijās valstīs šis rādītājs nesasniedz 80% atzīmi (Latvijā un Lietuvā 77%, Igaunijā 71%). Atšķirība ir manāma arī tajā, ka trešās grupas valstu respondenti daudz biežāk attīstības sadarbību ir atzīmējuši kā ļoti svarīgu, nekā to darījuši otrās grupas valstu respondenti.

Respondentiem tika uzdots jautājums par to, kuri ir lielākie nabadzīgo valstu izaicinājumi. Tika piedāvāti tādi atbilžu varianti kā veselība, izglītība, miers un drošība, ūdens un sanitārie apstākļi, nodarbinātība, demokrātija un cilvēktiesības, lauksaimniecība un pārtikas drošība, ekonomiskā izaugsme, nevienlīdzība, migrācija. Analizējot Baltijas jūras reģiona valstu iedzīvotāju atbildes uz šo jautājumu, tika salīdzinātas katras valsts gadījumā izvēlētie trīs visbiežāk atzīmētie izaicinājumi. Salīdzinot respondentu atbildes visās astoņās analizētajās valstīs, kopīgas, izteiktas tendences abus valstu grupās nebija iespējams pamanīt.

---

⁸¹ Eurobarometer. (2014). *THE EUROPEAN YEAR FOR DEVELOPMENT – CITIZENS' VIEWS ON DEVELOPMENT, COOPERATION AND AID Report*. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_en.pdf

Visu astoņu valstu respondenti kā vienu no trim svarīgākajiem izaicinājumiem atzīmēja tieši mieru un drošību. Vēl vairāku valstu respondenti kā izaicinājumu uzsvēra izglītību. Kā galveno atšķirību starp abām grupām var minēt to, ka neviena no otrās (Latvija, Lietuva, Igaunija, Polija) grupas valstīm neminēja tādus izaicinājumus kā demokrātija un cilvēktiesības- trešajā grupā starp trim populārākajiem tie bija Zviedrijā un Dānijā. Otrās grupas valstis biežāk minēja vairāk praktiskus un ekonomiskus izaicinājumus, kā, piemēram, veselība (par svarīgu atzinušas visas četras otrās grupas valstis), nodarbinātība, ekonomiskā izaugsme, ūdens un sanitārie apstākļi. No tā var spriest par to, ka trešās valstu grupas iedzīvotāji min dažus no cēloņiem, kas rada nabadzību valstīs- demokrātijas un cilvēktiesību trūkums, bet otrās grupas valstis vairāk par izaicinājumiem uzskata sekas, kas izriet no demokrātijas un cilvēktiesību trūkuma- nodarbinātība, izglītība, veselība u.c.

Respondentiem tika jautāts, vai viņi piekrīt tam, ka ES iedzīvotāji iegūst no attīstības sadarbības. Trešās grupas respondenti biežāk uzskata, ka ES iedzīvotāji iegūst no attīstības sadarbības- tā domā 87% zviedru, 81% somu, 71% vāciešu, kā arī 75% dāņu. Trīs no četriem otrās grupas valstu respondentiem ir vidēji skeptiskāki par otrās grupas respondentiem- tā uzskata vien 61% igauņu, 66% lietuviešu, 62% latviešu. Izņēmums otrajā grupā ir Polijas respondenti, no kuriem 77% apgalvoja, ka arī ES iedzīvotāji iegūst no attīstības sadarbības. Polijas respondenti ir uzrādījuši augstāku rezultātu gan par Vācijas, gan Dānijas respondentiem.

Visu astoņu valstu respondenti vienlīdzīgā mērā uzskata, ka palīdzības sniegšana nabadzīgajām valstīm nodrošina vairāk miera un vienlīdzības pasaulē. Šajā jautājumā atšķirīgas attieksmes starp abu valstu grupām nav iespējams atklāt. Valstis pēc procentuālā izkārtojuma šajā jautājumā sarindojas šādi- Zviedrija, Somija, Vācija, Latvija, Polija, Lietuva un Dānija.

Respondentiem tika vaicāts, vai viņi uzskata, ka attīstības sadarbībai vajadzētu kļūt par vienu no ES galvenajām prioritātēm. Trešās grupas valstu starpā tika novērota tendence, ka šo valstu respondenti vairāk uzskata, ka attīstības sadarbībai vajadzētu kļūt par ES vienu no prioritārajiem jautājumiem. Zviedrijā tie bija 85%, Somijā 67%, Vācijā 64%, Dānijā 65%. Visās otrās grupas valstīs, izņemot Poliju, vien aptuveni puse atbildēja apstiprinoši uz šo jautājumu- 46% Igaunijas, 53% Lietuvas, 52% Latvijas respondentu. Polijas respondentu atbildes sasniedza Dānijas respondentu atbilžu līmeni.

Jautājumam, vai attīstības sadarbībai vajadzētu kļūt par ES vienu no galvenajām prioritātēm, sekoja līdzīgs jautājums, tikai attiecībā uz nacionālo valstu valdībām. Izteiktas

atšķirības starp abu valstu grupu respondentiem ir jautājumā par to, vai attīstības sadarbībai vajadzētu kļūt par valstu prioritātēm. 65% Zviedrijas respondentu piekrita šim uzskatam, kas ir arī augstākais rādītājs starp astoņām valstīm. Pārējo valstu rādītāji šajā jautājumā ir zem 50% atzīmes. Otrās grupas valstīs rādītāji nepārsniedz 27% atzīmi šajā jautājumā. Igaunijas respondenti ir sevišķi skeptiski- vien 19% aptaujāto uzskata, ka attīstības sadarbībai vajadzētu kļūt par valsts prioritāti. Polija arī šajā jautājumā vairāk līdzinās trešajai grupai, jo 42% respondentu piekrīt šim apgalvojumam. Lai gan Polija ar 42% ierindotos pēdējā vietā starp pārējām četrām trešās grupas valstīm, tomēr šis rezultāts vairāk tuvinās trešās grupas tendencei, nekā otrās (Somija 45%, Dānija 43%, Vācija 43%, Latvija, Lietuva 27%).

Salīdzinot divus iepriekš analizētos jautājumus par attīstības sadarbību kā ES galveno prioritāti un kā nacionālās valdības prioritāti, ir redzams straujš atbalsta samazinājums abu valstu grupu starpā. Sevišķi straujš samazinājums ir novērojams tieši otrās valstu grupas ietvaros.

Aptaujas laikā respondentiem tika uzdots jautājums par to, vai viņi būtu gatavi maksāt vairāk par produktiem, kas nāk no attīstības valstīm, ar mērķi atbalstīt šo valstu iedzīvotājus. Abu grupu starpā ir pamanāma izteikta atšķirība šajā jautājumā. Otrās grupas valstu respondenti ir kategoriski šajā jautājumā un nav gatavi maksāt vairāk par produktiem, kas nāk no attīstības valstīm. Vairāk nekā puse šīs grupas valstu respondenti ir atbildējuši noraidoši-skeptiskākie ir Latvijas respondenti 72%, kam seko Lietuva 69%, Polija 66% un Igaunija-61%. Trešās valstu grupas respondenti ir biežāk gatavi piemaksāt par precēm, kas nāk no attīstības valstīm, lai uzlabotu cilvēku dzīves šajās valstīs- noraidoša attieksme šajā jautājumā ir bijusi 35% gadījumu Vācijā, kas ir augstākais rādītājs starp trešās grupas valstīm- pārējās trijās valstīs rādītājs ir bijis vēl zemāks.

Respondentiem tika uzdots arī jautājums par to, vai viņi ir informēti par to, kur tiek izlietoti valsts līdzekļi, kas atvēlēti attīstības sadarbībai. Trešās grupas valstu respondenti ir vairāk informēti šajā jautājumā- visinformētākie ir Dānijas respondenti 73%, Zviedrijas 71%, Somijas 70% un Vācijas 66%. No otās grupas informētākie ir Polijas respondenti 56%, tam seko Lietuvas 45%, Igaunijas 42% un Latvijas respondenti 33%. Arī šajā jautājumā Polijas piederība otrajai vai trešajai grupai ir neskaidra- tā pēc procentuālajiem rādītājiem atrodas starp šīm abām grupām.

Šim jautājumam sekoja nākošais par to, kur respondenti iegūst informāciju par attīstības problēmām. Abu valstu grupu starpā izteikts tas, ka lielākā daļa respondentu gūst informāciju ar televīzijas starpniecību (rādītāji no 79-90%). Trešās grupas valstīm raksturīgs

tas, ka lielāka daļa nekā otrās grupas respondentu informāciju gūst no dažādiem laikrakstiem- ja trešās grupas valstu rādītājs ir virs 50%, tad Polijas gadījumā tas ir 31%, Latvijas 35%, Lietuvas 40%, Igaunijas 50%. Šajā jautājumā Polijas respondentu atbildes līdzinās otrās grupas tendencei.

Respondentiem tika uzdots jautājums, vai viņi kā indivīdi spēj ietekmēt attīstības sadarbību. Trešās grupas valstu respondenti biežāk uzskata, ka viņi kā indivīdi spēj ietekmēt attīstības sadarbību. Visaugstākais rādītājs ir Zviedrijā-87%, vairāk par pusi aptaujāto Dānijas respondentu ir atbildējuši apstiprinoši, kā arī 49% Somijas un 43% Vācijas respondentu. Visai maz Latvijas, Lietuvas un sevišķi Igaunijas respondentu uzskata, ka viņi var ietekmēt attīstības sadarbību, bet Polijas respondenti arī šajā jautājumā atrodas starp abām grupām ar 34% rezultātu.

Aptaujas rezultātu analīzes laikā tika salīdzinātas arī respondentu atbildes starp gadiem jaunākiem un vecākiem respondentiem. Šajā jautājumā nebija iespējams saskatīt nozīmīgas atšķirības starp abu valstu grupām. Vidēji ES respondentu vidū tika novērota tendence, ka gados jaunāku respondentu attieksme pret attīstības sadarbību ir pozitīvāka. Arī lielākajā daļā pētāmo valstu valdīja šī tendence, tomēr trijās no astoņām valstīm starp gados jaunākiem un vecākiem respondentiem nozīmīgas atšķirības attieksmē netika novērotas. Šīs valstis ir Zviedrija, Dānija un Polija- divas valstis no trešās un viena no otrās grupas. Tomēr vispārīgi var uzskatīt, ka šajā jautājumā nepastāv katrai konkrētai grupai raksturīgas iezīmes.⁸²

83 84 85 86 87 88 89

---

⁸² European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development*
Country Highlights Estonia. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_ee_en.pdf

⁸³ European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development*
Country Highlights Denmark. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_dk_en.pdf

⁸⁴ European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development*
Country Highlights Lithuania. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_lt_en.pdf

⁸⁵ European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development*
Country Highlights Latvia. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_lv_en.pdf

⁸⁶ European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development*
Country Highlights Poland. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_pl_en.pdf

⁸⁷ European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development*
Country Highlights Sweden. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_se_en.pdf

⁸⁸ European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development*
Country Highlights Germany. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_de_en.pdf

Nodaļas ietvaros tika salīdzinātas astoņu Baltijas jūras reģiona valstu respondentu atbildes, kas parāda sabiedrisko domu un iedzīvotāju attieksmi attīstības sadarbības jautājumos. Aplūkoti tika 10 jautājumi, no kuriem nozīmīgas atšķirības starp abu grupu valstīm tika novērotas astoņos gadījumos no astoņiem. Vienā gadījumā no šiem diviem tika novērotas dažas katrai grupai raksturīgas iezīmes. Izņēmuma valsts sabiedriskās domas pētījumā bija Polija, kuras pozīcija dažos gadījumos bija neskaidra, bet dažos nebija līdzīga citām otrās grupas valstīm, bet gan trešajai grupai. Pēc šīs aptaujas ir redzams arī tas, ka valstu iedzīvotāji biežāk ir gatavi atbalstīt attīstības sadarbības aktivitātes starptautiskā, nekā valsts līmenī.

---

⁸⁹ European commission Eurobarometer. (2014). *Citizens' views ahead of the European Year for Development Country Highlights Finland*. Retrieved 10 May, 2015, from http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_421_fact_fi_en.pdf

DISKUSIJA

I. Prizels grāmatā “*National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine*” ir izveidojis nacionālās identitātes klasifikāciju pēc kuras valstis var iedalīt piecās grupās. Baltijas jūras reģiona gadījumā aktuālas bija divas grupas no četrām.

Šī valstu klasifikācija tika izmantota, lai darbā pārbaudītu hipotēzi un saikni starp nacionālo identitāti un attīstības sadarbību. Pēc analīzes veikšanas un iegūto datu apkopošanas, valstu salīdzināšanas, tika konstatēts, ka valstu grupām ir raksturīgas noteiktas pazīmes, kas ir vienojošais elements grupas ietvaros, kā arī tas, kas nošķir vienu grupu no otras.

I. Prizela valstu klasifikācija pēc nacionālās identitātes deva iespēju pārbaudīt darba hipotēzi šādā veidā: ja Baltijas jūras reģiona valstu grupu (pēc identitātes) starpā pastāv kopīgas iezīmes attīstības sadarbību politikās, kas atšķiras no citu grupu iezīmēm, var uzskatīt, ka pastāv saikne starp nacionālo identitāti un attīstības sadarbību. No tā izriet, ka, ja valstu grupās ir raksturīgas attīstības sadarbības iezīmes, kas nav raksturīgas citai grupai ar atšķirīgām nacionālās identitātes pazīmēm, tas nozīmē, ka nacionālā identitāte ietekmē valstu attīstības sadarbības politikas. Tā kā šī bakalaura darba ietvaros tika konstatēts, ka valstu grupām piemīt raksturīgas iezīmes, kas nav raksturīgas otrai grupai, darba hipotēze par to, ka starp nacionālo identitāti un attīstības sadarbību pastāv saikne, apstiprinājās.

Tā kā I. Prizela grāmatā tika veltīta tieši Polijas pētīšanai, autors bija norādījis, ka Polija ir pieskaitāma otrās grupas valstīm pēc tās nacionālās identitātes valsts vēsturiskās pieredzes dēļ. Diskursa un sekundāro datu analīzes laikā tika izpētīts, ka Polija ne vienmēr atbilst otrās grupas piederībai. Gan valsts attīstības sadarbības dokumentos, gan Eiropas Komisijas veiktajā sabiedriskās domas pētījumā bija saskatāmas vairākas iezīmes, kas liecināja par Polijas pietuvināšanos trešajai valstu grupai. Kā tika secināts darba teorētiskajā daļā, nacionālā identitāte ir dinamiska un laika gaitā tā var mainīties. T. Sirens uzskata, ka globalizācijas ir tā, kas var ietekmēt nacionālo identitāti.

Polijas gadījumā pastāvēja izteikti mainīga situācija- valsts dažos gadījumos atbilda otrās grupas pazīmēm, dažos trešās pazīmēm, bet citos, sevišķi sabiedriskajā domā, atradās starp abām grupām raksturīgākajām iezīmēm.

Akadēmiķa I. Prizela iepriekš minētā grāmata tik izdota 1998. gadā, kad Polija vēl nebija kļuvusi par ES dalībvalsti. Pēc iestāšanās ES, gan arī pastāvot mūsdienu attīstības tempiem, Polija ir pakļauta lielākai globalizācijas ietekmei. Tas var būt viens no faktoriem, kas ietekmējis Polijas pārvietošanos no otrās grupas uz trešo, kam raksturīga universālo vērtību izplatīšana, un kurā tiek iekļautas tādas valstis kā Zviedrija, Somija, Dānija un Vācija.

Pārējo septiņu valstu starpā, konkrēti, pārējo otrās grupas valstu starpā netika novērota attālināšanās no I. Prizela nacionālās identitātes grupu klasifikācijas.

Turpmākie pētījumi šajā jomā varētu tikt veikti, pārbaudot I. Prizela nacionālās identitātes klasifikāciju, veicot vairāku valstu analīzi, kā arī veikt šos salīdzinājumus ne tikai valstu, bet arī reģionu starpā, papildus pētot, vai ir iespējams novērot vēl citu valstu gadījumus, kuros ir novērojama valstu attālināšanās no I. Prizela klasifikācijas. Tālākie pētījumi būtu iespējami arī konkrētāk apskatot Polijas gadījumu

SECINĀJUMI

Nacionālā identitāte ir sarežģīts un dinamisks fenomens, kura pamatā ir kopības sajūta, balstīta uz tādiem elementiem kā vēsture, kultūra, valoda, nākotnes plāns u.c. Nacionālā identitāte laika gaitā var mainīties dažādu faktoru ietekmē, īpaši globalizācijas.

Starp nacionālo identitāti un ārpolitiku pastāv cieša saikne. Saikne starp šiem diviem lielumiem var būt dažāda, atkarībā no tā, uz kādu elementu pamata ir veidojusies nacionālā identitāte. Valstis pēc to nacionālās identitātes var iedalīt piecās grupās. Pielāgojot šīs grupas Baltijas jūras reģiona valstīm, tās tika iedalītas divās grupās- otrajā grupā tika iekļauta Latvija, Lietuva, Igaunija un Polija, trešajā grupā- Zviedrija, Somija, Dānija un Vācija.

Attīstības sadarbība mūsdienās ieņem nozīmīgu lomu valstu ārpolitikā. Starp attīstības sadarbību, kā daļu no valstu ārpolitikas, un nacionālo identitāti pastāv saikne. Faktori, kas var ietekmēt attīstības sadarbību, ir jau iepriekš minētā nacionālā identitāte.

Šo valstu grupu iekšienē pastāv vairākas kopīgas iezīmes, kā arī atšķirības starp grupām. Pēc oficiālo attīstības sadarbības dokumentu analīzes tika secināts, ka trešās grupas valstīm raksturīgs ir attīstības sadarbības motivāciju skaidrot ar morāliem iemesliem, pienākumu pret nabadzīgākajām valstīm un starptautiskās sistēmas stabilitātes nodrošināšanu. Valstis par sadarbības pamatu visbiežāk izvēlas cilvēktiesības un demokrātijas palielināšanu, pievēršot uzmanību arī klimata pārmaiņām. Šīm valstīm ir raksturīgs liels skaits partnervalstu, kuras tiek izvēlētas kā nabadzīgākās pasaules valstis ar zemākajiem ienākumiem. Lai gan starptautiskā/ daudzpusējā sadarbība tiek uzskatīta par svarīgu, lielāka uzmanība tiek pievērsta divpusējai attīstības sadarbībai.

Otrās grupas valstis savu attīstības sadarbības motivāciju salīdzinoši vairāk skaidro no nacionālo interešu puses- ārpolitikas mērķu īstenošana, valsts pozīcijas starptautiskajā sistēmā nostiprināšanas, pieminot arī morālos iemeslus. Arī otrās grupas valstis darbības prioritātēs iekļauj cilvēktiesības un demokrātiju, pievienojot vēl tādus aspektus kā laba pārvaldība, likuma spēks, palīdzība dažādu reformu veikšanā. Šīs grupas valstis vēlas dalīties pašu valstu atjaunošanas ceļā gūtajās zināšanās. Valstis par palīdzību saņemošajām valstīm galvenokārt izvēlas Austrumu partnerības valstis, galvenokārt partnervalstu skaits ir neliels, izņēmums šajā aspektā ir Polija. Otrās grupas valstis biežāk piemin daudzpusējo sadarbību kā veidu, ar kura palīdzību īstenot attīstības sadarbību. Palīdzība bieži vien tiek skaidrota kā valsts starptautisko saistību izpilde.

Sabiedriskās domas aptaujas salīdzinājums vēl vairāk pastiprināja nošķirumu starp abu valstu grupām. Lielāks atbalsts attīstības sadarbībai raksturīgs trešās grupas iedzīvotāju vidū.

Bakalaura darba **hipotēze ir apstiprinājusies**- Baltijas jūras reģiona valstu starpā pastāv saikne starp nacionālo identitāti un valstu attīstības sadarbības politiku. Tas tika pierādīts, jo starp Pēc veiktās Baltijas jūras reģiona valstu oficiālo attīstības sadarbības dokumentu analīzes un sabiedriskās domas aptaujas rezultātu analīzes, var spriest, ka starp divām grupām pastāv atšķirības. Valsts piederība nacionālās identitātes

Valstu nacionālā identitāte nav konstanta. Laika gaitā tā var mainīties. Polijas gadījums parādīja, ka valstis laika gaitā var mainīt savu identitāti. I.Prizels Poliju 1990. gadu beigās tika klasificējis kā otrās grupas valsti, tomēr analīzes rezultātā tika novērots, ka Polijas gadījumā pastāv iezīmes, kas var liecināt par valsts virzību prom no I.Prizela klasifikācijas otrā grupas uz trešo. Tomēr Polijas gadījumā nevar apgalvot, ka valsts šo pāreju jau ir veikusi, jo vairākos gadījumos bija iespējams novērot, ka valsts dažos aspektos joprojām līdzinās otrās grupas valstij, dažos tās iezīmes līdzinājās trešās grupas valstīm, bet dažos atradās tieši starp abu grupu rādītājiem. Valsts virzība uz trešo grupu sevišķi izteikta bija sabiedriskās domas pētījumā. Arī attīstības sadarbības pētījumā tika novērotas iezīmes, kas līdzinās trešās grupas valstīm- sevišķi partnervalstu izvēlē. Stratēģijā skaidri varēja novērot dalīšanos starp otro un trešo grupu.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

Grāmatas

1. Anderson, B. (1991). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London
2. Bloom, W. (1990). *Personal Identity, National Identity and International Relations*. New York: Cambridge University Press.
3. Burchill, S. (2005). *The National Interest in International Relations Theory* (pp. 185.-195.). Houndmills, Basingstoke, England ;New York: Palgrave Macmillan.
4. Burnell, P. (1998). *Foreign Aid in Changing World (Issues in Third World Politics)* (p. 2). Maidenhead: Open University Press.
5. Calvert, P. (1986). *The Foreign Policy of New States* (p. 1). New York: St. Martin's Press.
6. Caputi, M. (1996, December 1). National Identity in Contemporary Theory. *Political Psychology*, 683-694
7. Connor, W. (1994). *Ethno-Nationalism: The Quest for Understanding*. (pp. 202.) Princeton: Princeton University Press
8. Deutsch, K. (1966). *Nationalism and Social Communication*.(pp. 97.) New York: MIT Press and Wiley
9. Pecora, V. (2001). Contemporary Perspectives. In *Nation and Identities: Classic Readings* (p. 277). Oxford: Blackwell.
10. Griffiths, M. (2005). *Encyclopedia of International Relations and Global Politics* (pp. 381.-398.). London; New York: Routledge
11. Guibernau, M. (2007). What is National Identity? In *The Identity of Nations* (pp. 10-11). Cambridge: Polity Press.
12. Lancaster, C. (2006). Why Foreign Aid? Setting the Stage. In *Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics* (p.5.- 8). Chicago: University of Chicago Press.
13. Petri, E. (2013). Definition of the Concept of Foreign Policy. In *Foreign Policy: From Conception to Diplomatic Practice* (pp. 1-10). Leiden: Martinus Nihoff/ Brill.
14. Poole, R. (1999). National and Other Identities. In *Nation and Identity* (p. 1). London and New York: Routledge.

15. Preston, P. (1997). Received Notions of Identity. In *Political/Cultural Identity* (p. 2). London: SAGE Publications.
16. Prizel, I. (1998). *National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine* (p. 14). Cambridge University Press.
17. Robertson, D. (2002). Nation. In *A Dictionary of Modern Politics* (p. 329.). London: Europa Publications.
18. Rosenau, J. (1968). *Political Science and Public Policy* (p. 222). Chicago.
19. Schopflin, G. (2000). What is the Nation? In *Nations Identity Power: The New Politics of Europe* (p. 9). London: Hurst & Company.
20. Siren, T. (2009). From Implicit to Explicit Identity Theories in IR. In *State Agent, Identity and the "New World Order"* (pp. 73.-74.). Helsinki: National Defence University, Department of Strategic and Defence Studies.
21. Smits, E.D. (1997). Nacionālā identitāte un citas identitātes. *Nacionālā identitāte* (lpp. 222). Rīga, Latvija: ABG
22. Wallace, W. (1991). *Foreign Policy and National Identity in the United Kingdom* (Vol. 65, p. 65). Hoboken: Wiley.
23. Van der Veen, A. (2011). The Many Uses of Foreign Aid. In *Ideas, Interests and Foreign Aid* (pp. 1-5). Cambridge University Press.

Interneta resursi

1. Aid Policy Framework- the Direction of Swedish Aid. (2014, March 13). Retrieved April 3, 2015, from <http://www.government.se/content/1/c6/24/28/99/5718b7f6.pdf>
2. Development cooperation department ministry of foreign affairs. (n.d.). *Implementation of Lithuanian Development Cooperation Policy*. Retrieved 12 May, 2015, from <http://www.orangeprojects.lt/site/?page=10>
3. Federal ministry for economic cooperation and development. (2014). *German Development Cooperation Work*. Retrieved 29 April, 2015, from https://www.bmz.de/en/publications/topics/development_policy/Materialie239_ez.pdf
4. Funds for ngos. (2013). *Top 10 Largest Donors of Foreign Aid in the World*. Retrieved 10 May, 2015, from <http://www.fundsforngos.org/article-contributions/top-10-largest-donors-foreign-aid-world/>
5. Ministru kabinets. (2011). *Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes laika posmam no 2011.gada līdz 2015.gadam*. Retrieved 13 May, 2015, from <http://www.mfa.gov.lv/data/file/AS1.pdf>

6. Ministry for foreign affairs of Finland. (2012). *Finland's Development Policy Programme 2012*. Retrieved 10 May, 2015, from <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=251855&nodeid=15457&contentlan=2&culture=en-US>
7. Ministry of foreign affairs of the Republic of Estonia. (2003). *Principles of Estonian Development Cooperation*. Retrieved 2 May, 2015, from <http://vm.ee/en/principles-estonian-development-cooperation>
8. Ministry of foreign affairs of the republic of Lithuania. (2013). *Decade of Growth and Sharing: Lithuanian Development Cooperation since 2003*. Retrieved 10 May, 2015, from http://www.orangeprojects.lt/site/newfiles/files/URM_200x200_13v_FINAL.pdf
9. The Danish government. (2012). *The Right to a Better Life: Strategy for Denmark's Development Cooperation*. Retrieved 10 May, 2015, from http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Danida/Goals/Strategy/13287_DANIDA_strategiformidling_UK_web%20NY.jpg
10. (2011,). Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland Department of Development Cooperation Website. *Multiannual Development Cooperation Programme 2012-2015*. Retrieved April 22, 2015, from https://www.polskapomoc.gov.pl/files/dokumenty_publicacje/PW_EN-po_reas.pdf

Bakalaura darbs „Valstu identitāte un ārpolitika: attīstības sadarbības piemērs Baltijas jūras reģiona valstīs” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot izmantotos informācijas avotus un pielikumus) ir 111 377 rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autore: _____ Evija Čuplaka

(personiskais paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

(nevajadzīgo nosvītrot)

Vadītājs: Asoc. Prof. Dr.sc. pol. Toms Rostoks _____

(personiskais paraksts)

Recenzents: pasniedzēja Dr.sc.pol. Nora Vanaga _____ .2015.

(personiskais paraksts)

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā ____ .05.2015.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____

(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē 05.06.2015. protokola. Nr.

_____.

Komisijas sekretāre: _____ . _____ . _____

(vārds, uzvārds; personiskais paraksts)